

KUPPEN

Kuppen

en politisk komplikation,

dramatisering av Anthony Hopes roman "Fången på Zenda",

av Christian Lanciai (2013)

Personerna:

Rudolf Rassendyll
Baronessan Antoinette de Mauban
Prinsessan Flavia
hennes tjänarinna
Hertig Michael, 'Svarte Michael'
Rudolf V, kung av Ruritanien
Överste Franz Sapt
Kapten Fritz von Tarlenheim
Josef, gammal trotjänare
Max
Rupert av Hentzau
De Gauter
Bersonin
Detchard
Krafstein
Lauengram
Hovmarskalken
Fångläkaren

Handlingen äger rum någonstans i Centraleuropa före förra sekelskiftet.

Akt I scen 1. En tågkupé.

Rudolf Vad fan gör jag utomlands egentligen? Något säger mig att jag borde ha stannat hemma, men nu är jag i alla fall på väg och kan ingenting göra åt saken. Det värsta jag vet är förpliktande inbjudningar, men jag har ingen att skylla på utom ödets makt. Det var ingens fel att min förfader begick ett snedsteg och avlade en sidogren i England, när han borde ha hållit sig till sin egen familj i Ruritanien. Och därför är jag nu pliktskyldigast på väg till min kusins kröning i Ruritanien, ett land inte ens verkligt för mig. Nåväl, det är bara att hoppas på att man åtminstone skall komma hemma igen levande. Det gäller att hålla god min och överleva och andas ut efteråt. Här kommer visst en dam.

Antoinette Finns det en plats ledig här?

Rudolf (lyfter på hatten) Det är en ära för mig att få åtminstone ett sällskap i min kupé, när det dessutom är så kvalificerat.

Antoinette (hajar till när hon får se hela hans utseende)

Rudolf Ni behöver inte se skräckslagen ut för den sakens skull. Jag är inte farlig.

Antoinette (hämtar sig) Ursäkta mig, men ert utseende är mig alltför välbekant.

Rudolf Hur så? Har vi träffats förut?

Antoinette Det är det vi inte har.

Rudolf Och ändå känner ni till mitt utseende?

Antoinette Det måste vara det röda håret.

Rudolf Jag hoppas ni inte haft någon dålig erfarenhet av män med rött hår.

Antoinette Det är inte det. Jag försäkrar er, jag har ingenting emot er och har aldrig sett er förut, men vem är ni?

Rudolf (bugar sig artigt) Rudolf Rassendyll, till er tjänst.

Antoinette Det förklarar saken!

Rudolf Gör det? Vilken sak?

Antoinette Ni är en Rassendyll.

Rudolf Ja, jag är en Rassendyll. Gör det saken bättre?

Antoinette (sansar sig och försöker slå sig till ro) Förlåt mig, mitt uppträdande måste förefalla er något excentriskt.

Rudolf Inte alls. Ni är en dam.

Antoinette Det gläder mig att ni tar det så lätt med humor. Vi skulle behöva mera av den varan i Ruritanien.

Rudolf Hur så? Har man inte humor i Ruritanien?

Antoinette Man kan aldrig ha för mycket av den varan, men i Ruritanien har man det konsekvent för litet.

Rudolf Jag förstår ert dilemma. I tysktalande länder är man så högtravande och högtidliga, och då allting är så seriöst ser man inte det roliga i det hela.

Antoinette (ler roat) Ungefär så.

Rudolf Ni är alltså också på väg till Ruritanien?

Antoinette Ni är alltså också på väg dit.

Rudolf Egentligen mot min vilja, men jag fick tyvärr en formell inbjudan till min kusins kröning.

Antoinette Jag förstår. Er kusin är vår blivande kung Rudolf den femte.

Rudolf Jag har aldrig träffat honom. Hur ser han ut?

Antoinette Se er i spegeln.

Rudolf Ni menar inte...?

Antoinette Om det inte var för skägget hade ni kunnat vara hans tvillingbror.

Rudolf Därför blev ni chockad när ni såg mig. Ni trodde jag var en dubbelgångare.

Antoinette Ungefär så.

Rudolf Jag beklagar att jag måste göra er besviken.

Antoinette Tvärtom. Jag skulle föredra ert sällskap mot hans.

Rudolf Ni känner honom alltså?

Antoinette Jag är närmaste väninna till hans bror Michael, som är den som egentligen regerar landet.

Rudolf Jag har hört talas om detta. Hertig Michael jobbar natt och dag med att hålla landet samman, medan min kusin bara roar sig.

Antoinette Ungefär så. Han är ingen odåga, men han är ansvarslös och dricker för mycket.

Rudolf Men han är legitim, medan er hertig Michael inte är det.

Antoinette Michael är hans äldre halvbror och har alltid fått göra allt för Rudolf, som bara ägnat sig åt sig själv och sina nöjen.

Rudolf Så ni anser att fel man håller på att bli kung?

Antoinette Det kan inte hjälpas. Som ni säger, han är legitim. Jag hoppas bara att han är mogen att axla sitt ansvar, medan jag fruktar att han inte är det.

Rudolf Vad är det för fel på honom?

Antoinette Bara det samma som på de flesta män i hans ställning. De har så mycket och är så bortskämda att de bara har tråkigt hela tiden och gör vad som helst för att komma ifrån sin spleen. Därför dricker han och spelar han och struntar han i statens affärer.

Rudolf Tur att hertig Michael inte gör det då.

Antoinette Michael har från början sett sig nödsakad att rycka in för att rädda kungens ansikte och monarkins ställning. Om Michael inte fanns skulle Ruritanien antagligen bli republik.

Rudolf Ett fult ord i länder som våra, som vant sig vid våra kungar sedan medeltiden.

Antoinette Just det. Ni har alltså ingen relation med er kusin?

Rudolf Nej. Familjen tyckte jag skulle resa dit för att representera familjen. Jag hade ingen aning om att jag var hans dubbelgångare. Det gör det hela intressantare. Annars hade jag antagligen bara kommit till Ruritanien för att gäspa.

Antoinette Jag råder er att vara diskret med ert besök. Risken är att ni igenkänns som kungen, som klätt sig civilt och lagt sig till med skägg.

Rudolf Tur att jag har skägg, så att skillnaden blir uppenbar.

Antoinette Jag försöker tänka mig er utan skägg. (*med avsmak*) Då ser jag bara Rudolf.

Rudolf Föraktar ni honom?

Antoinette Det är orättvist att han skall bli kung när Michael är den enda dugliga regenten.

Rudolf Kan han inte bli bättre och skärpa sig, när han nu väl blir krönt?

Antoinette Hans enda räddning är prinsessan Flavia, som skall gifta sig med honom.

Rudolf Hur kan hon rädda honom? Älskar de varandra?

Antoinette Det är det de inte gör. De var förutbestämda åt varandra från födseln, det bestämdes redan då att de skulle bli gifta så fort han var krönt, men han struntar i henne, och hon har nästan aldrig fått se honom, så att det nästan verkat som att han bara så fort som möjligt ville ge sig iväg så snart konventionen tvingat dem att träffas.

Rudolf Vad kan det bli för kungahus och familjeliv då?

Antoinette Just det. Jag stiger av vid nästa station för några ärenden på vägen, men vi ses väl till kröningen. Som sagt var, följ mitt råd, och var så diskret som möjligt. Håll alltid hatten på utom när ni måste ta av den.

Rudolf Är det bara den som gör mig till engelsman?

Antoinette Den övertygar vem som helst om att ni lyckligtvis inte är Rudolf.

Rudolf Är det så illa att vara honom?

Antoinette Ni skall vara glad över att ni inte är han.

Rudolf Inte för att jag någonsin velat bli kung, men han svävar väl inte i någon fara?

Antoinette Hans dilemma, min vän, är att i hans kläder är det sista han vill vara. Ni slipper det dilemma. Tack för sällskapet. Här skall jag av. Vi ses vid kröningen.

(avlägsnar sig)

Rudolf En märklig dam, vacker och intrigant. Jag hoppas hon och hertig Michael inte försöker intrigera mot min stackars kusin, som är så olyckligt lottad att han måste bli kung. Det är ju inte hans fel.

Scen 2. Flavias boudoir.

Flavia I morgon är den stora dagen, då landet äntligen skall få sin konung, och jag äntligen skall få min make, men är landet värdigt honom, och är jag förtjänt av honom? Så kräver höviskheten att jag frågar mig, men sanningen är snarare tvärtom: är han värd tronen, och har han gjort sig förtjänt av mig? Han kan ej bli konung om han inte blir min make, men det sista som han önskar sig är tronen och en hustru. Han har alltid bara ignorerat mig och undflytt mig, som om vårt äktenskap var hans fördömelse, och intet har han gjort för att förtjäna landets högsta ställning. Michael har gjort allt för honom och får ingenting för mödan, och till nåder får han kanske fortsätta att göra allt för honom. – Ja, vad är det?

En tjänarinna Ni har besök.

Flavia Vem då?

Tjänarinnan Hertig Michael anhåller om audiens.

Flavia Visa genast in honom. (*Tjänarinnan går.*) Vad föranleder en så hastig påflugnen visit? Det måste vara något angeläget. Bara han nu inte intrigerar.

Michael (*kommer in*) Prinsessa! (*kysser hennes hand*)

Flavia Hertig Michael, jag har inte väntat er.

Michael Jag vet. Jag ber om ursäkt.

Flavia Vad är anledningen?

Michael Rudolf skall krönas i morgon.

Flavia Det behöver du inte påminna mig om.

Michael Han är inte värdig tronen, och det vet du. Och vad värre är: han är ej ens mogen för den.

Flavia Det behöver du heller inte påminna mig om.

Michael Ännu kan vi sätta stopp för detta gyckelspel.

Flavia Vilket gyckelspel? Hela monarkin? Vad finns för alternativ? Republik? Och vart skall vi då ta vägen? Vi har trots allt en historia att förvalta, som folket är stolt över. Vi är den enda levande symbolen för landets inbillade storhet och suveränitet. Jag kan inte se att vi har något annat val än att underhålla gyckelspelet. Annars har vi ingenting i landet och i livet att göra.

Michael Du vet mycket väl att jag är landets verkliga regent. Jag har alltid fått göra allt, sköta regeringen, hålla administrationen funktionerande, sammankalla råd, konselj och parlament och allting annat. Rudolf är en strunt som inte ens vill bli kung. Han vill bara jaga villebråd och brudar, och han dricker.

Flavia Det behöver du heller inte påminna mig om.

Michael Det är jag som älskar dig, Flavia. Det har jag alltid gjort. Rudolf struntar i dig och lever bara för sina nöjen. Jag bryr mig om landet och är den enda utom du som gör det. Det är vi som borde gifta oss och inte Rudolf.

Flavia Vad föreslår du? En kupp?

Michael Det är det enda rätta.

Flavia Nej, Michael, Rudolf må vara oduglig, men han är legitim. Det är inte du. Ursäkta att jag måste påminna dig om det, men om vi gjorde som du sade skulle folket resa sig som en man, och vi skulle fördrivas i exil. Är det det du vill? Nej, du vill ha makten. Det är det enda du vill och det enda du bekymrat dig om i hela ditt liv. Bara därför vill du också ha mig, ty genom min börd är jag inseglet på makten. Du inbillar dig att det skulle göra dig legitim, men du bedrar dig. Man kan inte ändra på sina föräldrar. Det enda rätta, Michael, är att du ger dig till tåls och accepterar status quo. Du har ju ändå fått sköta makten i hela ditt liv då Rudolf aldrig visat något intresse för den, så nöj dig med att fortsätta med det. Ingenting kan hindra att han nu äntligen blir kung och att jag blir gift med honom, fastän varken han eller jag egentligen vill det. Landets ordning kräver det.

Michael Jag kommer att göra allt vad jag kan för att hindra det, då hela mitt väsen uppreser sig mot ett sådant aborterat äktenskap. Om jag kan sätta stopp för Rudolfs kröning tänker jag göra det och kanske kunna få i gång en resning för mitt maktövertagande.

Flavia Tänker du döda honom?

Michael Det är det sista jag tänker göra, bara om det blir absolut nödvändigt.

Flavia Michael, jag vill aldrig mera se dig, om inte till Rudolfs kröning. Tack för att du delgav mig dina planer, som jag tar som en varning, och mitt tack kommer att vara att jag inte kommer att vidta några åtgärder. Men känn dig varnad i din tur.

Michael (slår ihop klackarna och bugar sig artigt) Tack, prinsessa. Ni åtminstone är värd tronen. (bugar sig igen och utgår)

Flavia Han är alltför passionerad. Han skulle aldrig duga till statsöverhuvud, då han skulle skena iväg med sitt självsvald och få hela folket emot sig. Ack, Rudolf, om du ändå åtminstone vore en man!

Scen 3. Jaktstugan.

Ärkehertig Rudolf sitter vid bordet, sällskapet har just avslutat en middag, men vin står kvar på bordet.

Rudolf Min sista dag i frihet! I morgon beläggs jag med dubbla bojor, både äktenskap och krona, och jag får aldrig slå mig lös igen. Kan ni tänka er en mera skräckinjagande framtid, mina herrar?

Sapt Ta det lugnt, Rudolf. Drick inte för mycket.

Rudolf Det har du sagt hela livet, Franz. Tror du det har hjälpt? Nej, det har bara ständigt påmint mig om nödvändigheten av den ständiga verklighetsflykten genom vin och rus om inget annat står till buds, vilket det sällan gör, ty vackra flickor växer inte på träd, och till och med villebråd får man leta efter numera.

Josef Ändå hade vi en lyckad jakttag.

Rudolf Ja, det var inget fel på vädret, även om det var fel på allting annat.

Fritz Vi beklagar ert öde, ers majestät, men tyvärr har vi och landet inget val. Det enda alternativet vore Michael, och han skulle bli odräglig som regent och bara väcka uppror med sin överdrivna disciplin.

Rudolf Det är han som sköter hela landet, Fritz. Det har han alltid gjort, och bara därför har vi fortfarande en förbannad monarki. Jag hoppas verkligen han fortsätter sköta hela landet när jag blivit kung och kan göra ännu mindre själv.

Fritz Vad menar ni?

Rudolf Jag måste ju i betydligt högre grad än hittills ägna mig åt den där prinsessan, som hängt över mig hela livet och nu äntligen kommer att slå ner på mig och göra mig obrukbar.

Franz Ni målar fan på väggen, ers majestät.

Rudolf Jag är inte ers majestät ännu, Franz. Det blir jag först i morgon dag, som jag önskar att aldrig skulle komma. Detta är min svensex, och ni är inbjudna som mina enda vänner. Alla andra jag känner i landet är bara anonyma okända fårskallar.

Franz Det är inte lätt att vara regent.

Josef Jag beklagar att jag måste fresta er ytterligare, ers majestät, men jag har inget val. Er bror Michael har bett om att få uppvakta er.

Rudolf Det var bara han som fattades. Var är han?

Josef Nej, han kommer inte själv, men har skickat er en flaska av sitt bästa vin av sin bästa årgång. (*tar fram en fint utsmyckad vinflaska*)

Rudolf Det måste vara Bingen Schwarzenberg. Han skickar mig alltid Bingen Schwarzenberg vid extra solenna tillfällen, liksom för att betona lämpligheten i att jag dricker mig full till förrättningen. Nåväl, han är alltid välkommen med sina flaskor. Öppna den, och låt mig inte dricka hela flaskan ensam! (*Josef öppnar den plikttroget.*)

Fritz Kom ihåg att ni måste upp tidigt imorgon till kröningen.

Rudolf Vi hinner hur mycket försenade vi än blir. Blir vi sena får de helt enkelt vänta. Men berätta mera om den där exotiska kusinen, som skulle representera England vid mitt förbaskade kröningsståhej. Vad är det för en tjomme egentligen?

Fritz Han är er kusin i andra led och lär vara kusligt mycket lik er.

Rudolf Även i sina vanor? Jag skulle må gott av en kvalificerad dryckesbroder.

Fritz Vi vet just inte mycket mera om honom än att han är en gentleman, som mest utmärks av den Rassendyllska röda hårfärgen.

Rudolf Är någon och möter honom vid gränsen?

Fritz Vi har ordnat så att han blir direkt transporterad hit, när tåget nått slutstationen.

Rudolf Utmärkt. Hoppas han hinner fram innan jag ligger under bordet. (*dricker djupt*) Det här har en annan smak än Michaels vanliga viner. Extra kryddat. Smakar starkare än vanligt. Nåväl, hoppas det också är effektivare.

Fritz Varför har ni alltid undvikit prinsessan Flavia, när ni ändå från början var förutbestämda åt varandra och hon ändå är en av Europas vackraste och mest kultiverade prinsessor?

Rudolf Bra fråga, Fritz! Skål för hennes ouppnåeliga skönhet! Det är där skon klämmer. Hon är för god för mig. Hon har alla kungliga dygder, medan jag saknar dem alla. Hon är plikttrogen, beläst, ordentlig i överkant och själva fullkomligheten av decorum, medan jag bara roat mig, slagit dank, druckit mig full, festat och slagit runt, medan mina enda nyktra stunder har varit ute i skogen på jakt med er, mina vänner, efter de hjortar vi nästan utrotat. Jag har varit fullkomligt onyttig hela livet, medan hon verkligen bemödat sig om att hålla skenet av den kungliga anständigheten uppe och lyckats så väl, att, hör och häpna, vare sig jag vill eller inte, trots allt kommer att bli gift med henne. Vad har jag gjort för att förtjäna en sådan himmelsk belöning? Absolut ingenting, utom motsatsen! Jag förtjänar bara skrotning. Ack, om ändå Michael hade varit förutseende nog att förgifta sitt vin, så att jag fick förhinder och inte kunde vara med om min olyckliga kröning! Då skulle han gärna få överta tronen, göra palatskupp och slå mig ur brädet en gång för alla. Det är ju vad han alltid har drömt om att få göra.

Josef Drick inte för djupt, ers majestät.

Rudolf Vad annat kan jag göra? Vad annat duger jag till? Vad har man glas till med innehåll om inte för att det skall försvinna? Men det här vinet smakar verkligen besynnerligt. Det har en främmande bismak. Vad är det med det? Jag vågar inte be er smaka. Det är något fel med det.

Franz Ers majestät, drick då för all del inte mer!

Rudolf Flaskan är inte tom ännu. (*tömmer pokalen*) Det är åtminstone vin och inte gift, eftersom jag blir positivt påverkad. Men jag blir snurrigare än vanligt. (*försöker resa sig och raglar*)

Fritz Ers majestät!

(*Rudolf är mer än lovligt påverkad, raglar och faller, Josef tar emot honom, och han tuppar fullkomligt av.*)

Franz Detta har aldrig hänt förut. Kan vinet verkligen vara förgiftat?

Fritz Jag kan inte tänka mig att Michael skulle våga något sådant.

Franz Han kanske bara vill sabotera kröningen.

Josef Jag har hört att han uppvaktade prinsessan Flavia igår, och rykten går om att han gick för långt.

Fritz Han har alltid åtrått prinsessan Flavia.

Franz Det ser onekligen illa ut. Rudolf kan inte bevista sin kröning, om han inte tillfrisknar.

Fritz Lägg honom där ute, så får vi hoppas att han nyktrar till.

Josef Han är helt borta. Det har han aldrig varit förut. (*bär ut honom med Franz*)

Fritz Så kröningen kanske måste bli uppskjuten, det blir en ny ryktesflod om kungens inkompetens och utsvävningar, prinsessan Flavia blir komprometterad och förödmjukad, nej, det här går inte. Han måste till kröningen imorgon! (*Franz kommer in igen.*) Hur mår han?

Franz Fullkomligt utslagen.

Fritz Det här går inte.

Franz Du sa det.

Fritz Vad ska vi göra?

Franz Vi kan ingenting göra innan han vaknar till liv igen. (*Josef kommer in.*)

Fritz Josef, råd oss!

Josef Kungen är plakat och kan inte krönas. Det är bara att konstatera.

Fritz Förbaskat pinsamt!

Franz Vad vi behöver är ett under.

Josef Jag hör ett ekipage där ute. Kan det vara vår resenär från England?

Fritz Han kommer då mitt i den prekäraste av situationer!

Franz Om det inte är miraklet vi har väntat på.

Fritz Mirakler är inte att vänta sig. Innan de har skett är de helt enkelt inte trovärdiga.

Franz Gå ut och se om det är vår utländska gäst, Josef. Tag hand om honom varsamt, och för in honom försiktigt. Säg ingenting. (*Josef går ut.*)

Fritz Jag skönjer alltför tydligt Michaels intriger bakom detta.

Franz Skett är skett, och vi måste anpassa oss därefter. Vi får inte falla honom till föga.

Fritz Han är en lömsk intrigör som alltid bara levt för att en dag få hela makten. Nu har han den inom räckhåll, och jag kan se honom drägla av girighetens vällust medan jag kan se prinsessan Flavia bäva av terror.

Franz Det är sant. Hon har alltid haft besvär med att försöka hålla honom på avstånd. (*Josef kommer in med Rudolf, klädd i reskappa med ett bagage. Så fort Fritz får se honom griper han om Franz hand.*)

Fritz Kan detta vara sant? Driver ödet med oss?

Franz Jag ser vad du ser. Håll dig lugn.

Josef Får jag presentera Rudolf Rassendyll från London.

Franz Vi är mycket glada åt att se er, herr Rassendyll. Hoppas er resa inte har varit för besvärlig.

Rudolf Jag har åtminstone överlevt. Enligt mina instruktioner skulle min kusin kungen möta mig här. Var är han, och vem är ni?

(*Franz och Fritz stiger upp och stramar upp sig, som inför hovet.*)

Fritz Fritz von Tarlenheim, till er tjänst, herr Rassendyll. Det är en ära för oss att få träffa er.

Franz Franz Sapt, kungens äldsta vän och mentor.

Rudolf Och var är min kusin?

Franz Vi beklagar, men det har inträffat ett streck i räkningen som gör att han för tillfället inte är disponerad. Vi hoppas situationen skall ha löst sig till i morgon.

Rudolf Skall han inte krönas i morgon?

Franz (bestämt) Jo, han skall krönas i morgon.

Fritz Är ni medveten om att ni är lik honom som ett bär?

Rudolf Ja, jag tycks chockera alla som ser mig med denna egenhet. Det är ingens fel. Vi bara råkar ha samma förfäder, och fastän vi är kusiner på längre håll har våra genetiska pusselbitar råkat falla på samma plats.

Fritz Ta bort skägget, och ni blir som hans tvillingbror.

Rudolf Då är det bäst jag behåller skägget.

Fritz Men slå er ner. Er resa är över, och här är ni i fullkomlig säkerhet. (*De slår sig ner.*)

Rudolf Jag hade som resällskap en viss Antoinette de Mauban, som tydligen står nära min kusins halvbror hertig Michael, och som förberedde mig för eventuella konsekvenser av min likhet med min kungliga kusin.

Fritz Berättade hon något om hertig Michael?

Rudolf Inte mycket, utom att han tydligen är ganska mäktig. Är han inblandad i komplikationerna?

(*Fritz och Franz utbyter blickar, de nickar i samförstånd med varandra.*)

Fritz Herr Rassendyll, ni kommer som sänd från ovan, och det är kanske bara ni som kan rädda situationen.

Rudolf Vad har hänt?

Franz Kungen ligger förgiftad och medvetlös till sängs, och vi vet inte när han kan vakna upp igen.

Rudolf Förgiftad?

Fritz Troligen. Michael skickade honom ett vin som komplimang, han drack ensam ur flaskan och blev genast utslagen.

Rudolf Så prekärt!

Franz Vi hoppas att det inte skall behövas, men om det skulle vara så illa att han inte kan bevista sin kröning i morgon, skulle ni då kunna tänka er att för en dag tjänstgöra som hans vikarie?

Rudolf (tar sig om skägget) Då måste jag raka av mig skägget.

Fritz Jag är rädd för det.

Rudolf Det tar månader för det att växa ut igen, och tills det växer ut skulle jag då ständigt bli tagen för kungens tvillingbror. Detta är en besvärlig pinsamhet.

Franz Om kungen inte blir krönt i morgon befarar vi oroligheter bland folket och kanske ett kupp försök från Michael.

Rudolf Bara i nödfall. Detta ingick inte alls i mina planer. Jag trodde jag skulle få träffa min kusin, vara med om hans kröningsfest och sedan få fara hem igen. Nu kastas jag in i en process som kan bli komplicerad.

Fritz Bara i nödfall.

Rudolf Får jag ens träffa min kusin?

Josef Inte nu. Han ligger utslagen och kan inte väckas till medvetande.

Rudolf Får jag ens se honom, så att jag får bekräftelse på att han finns här och att vår likhet faktiskt är slående?

Franz (till Josef) Ta in honom till Rudolf och visa honom, då förstår han bättre situationen.

Josef (till Rudolf) Kom med här. *(tar med sig Rudolf till ett angränsande rum. Kungen ligger utsträckt där men syns inte. Sapt och Fritz följer småningom med efter dit ut.)*

Rudolf Så detta är min stackars kusin, däckad så det förslår, fullkomligt utslagen och hjälplös, och ingenting kan väcka honom, sade ni?

Josef Jag har försökt allt.

Sapt Det har tyvärr hänt förut, men det har aldrig varit så här illa. Det kan ta en hel dag innan han vaknar till sans igen.

Rudolf Tyvärr förstår jag ert dilemma. Statens väl och ve beror av en kung som ligger knockad och sanslös som ingenting kan väcka till liv igen, och om han inte kröns imorgon blir det revolution eller ännu värre: en militärkupp. Är det så illa?

Sapt Tyvärr har ni förstått situationen rätt.

Rudolf Jag kan ju inte bara lämna honom i sticket.

Fritz Det kan ingen av oss.

Rudolf Vad föreslår ni? Har ni en verklig plan?

Sapt Vi kan göra det mycket enkelt. Vi rakar er, och ni vikarierar som hans majestät, så att han blir krönt i lugn och ordning, så att ingen i landet kan så mycket som höja ett ögonbryn. Därmed är staten och monarkin räddad. Så fort ceremonierna är över för vi er diskret till gränsen och ut ur landet medan kungen då måste ha vaknat till liv igen och kan återinträda i tjänst. Han kommer då att vara er stort tack skyldig för resten av livet.

Rudolf Det behöver inte bli värre?

Sapt Nej, det ska inte behöva bli värre.

Rudolf Allt hänger på att jag inte blir igenkänd av någon. Finns det inga riskmoment?

Sapt Naturen har själv kommit till vår räddning. Ni är lik honom som ett bär. Även om en och annan som varit med länge skulle kunna ha någon misstänksam tanke skulle ingen kunna yttra den, då det inte skulle finnas någon anledning. Ni kan rädda landet bara med att vara den ni är.

Rudolf Det vill säga en annan.

Fritz Ni är alltför lik honom för att ni skulle behöva anstränga er. Utan skägg har ni samma utseende, samma kroppsstorlek, samma röst och är samma typ. Det enda ni saknar av hans egenskaper är hans fallenhet för utsvävningar och dryckenskap.

Rudolf Ni har ingen aning om vad jag håller på med hemma.

Sapt Men nu är ni här, till vår stora lycka och räddning.

Rudolf Jag har en betänklighet.

Sapt Nå?

Rudolf Prinsessan Flavia. Skulle jag inte gifta mig med henne?

Fritz Det är den allra minsta risken, Rassendyll. Hon har sett er mindre i livet än någon av oss. Ni har brukat ses högst två gånger i året. Möjligen kommer hon till sin stora lättnad att notera att ni blivit nykter och ordentlig, men det är allt. Ni kommer att höja kungens aktier i hennes ögon bara genom att vara den ni är.

Rudolf Och hertig Michael?

Sapt (klarar halsen) Han kommer givetvis att närvara vid kröningen och kanske bli förvånad över att ni är där och undra hur det kan komma sig, när han varit så säker på att ha fått er utmanövrerad, men han kan minst av alla säga ett enda ord om saken.

Rudolf Då kör vi.

Fritz Tack, Rudolf. Du blir nationalhjärte.

Rudolf Raka mig genast, så får vi det gjort.

Sapt Josef, du har kunnat raka kungen.

Josef Aldrig kommer han att bli så välrakad som nu. Synd dock på det fina skägget.

Rudolf Det växer ut igen när det är över. Klipp till! Gör mig till kung för en dag! (*Josef väljer en lämplig stol, anvisar den, och Rudolf sätter sig genast till rätta. Rakningen förbereds.*)

Sapt Jag tror vi klarar detta, Fritz.

Fritz Jag vill gärna se Svarte Michaels snopna min när han får se sitt offer krönas.

Sapt Jag också. (*De skålar med varandra i ett annat vin medan Rudolf rakas.*)

Akt II scen 1.

Flavia Nej, Michael, jag har sagt det förut, och jag säger det igen. Du har ingenting här att göra.

Michael Försök då vara en smula realistisk, prinsessa. I motsats till Rudolf är ni ju berömd för den saken.

Flavia Ni vet att ert ständiga förtal av honom aldrig har haft någon effekt i mina öron.

Michael Då blundar ni för verkligheten. Han är inkompetent. Han kan aldrig bli kung. Gift er med mig i stället, och jag garanterar er ett stabilt styrelseskick för en idealisk stat med en exemplarisk ordning i takt med våra omgivande mäktigare grannländer Tyskland och Österrike. Ni måste ju inse vad som är bäst för staten.

Flavia Och skall jag då blunda för rättvisan och den mänskliga faktorn? Ni kan bara köra över Rudolf så länge han faktiskt är rättmätig kung och inte får sin titel överkörd, och det har ni gjort hela livet med den äran för statens fromma. Fortsätt med det, och glöm kronan och mig. Jag tillhör honom.

Michael Ni har ju knappt aldrig sett honom! Han har ju alltid bara försummat er och undflytt er! Vad är väl det för en fästman? Hela hans liv är ett enda stort fiasko, medan jag är den enda dugliga av oss, och det vet hela landet och till och med ni!

Flavia Vi kan inte åsidosätta lagen och tronföljden med dess traditioner och heder.

Michael Heder! Han har ju bara vanhedrat sig hela livet! Just nu ligger han redlös och oduglig i jakthyddan vid Zenda och kan inte röra på sig. Han kan inte krönas idag, och när folket får veta det blir det oroligt, och det är då bara jag som kan återställa ordningen.

Flavia Utslagen? Redlös? Är det sant? Är det något absurt rykte ni har hört?

Michael Enligt vittnen lär det faktiskt vara på det viset. Vi står inför en nationell kris, som bara kan lösas med att han lämnas därhän. När han nyktrat till och missat sin kröning får vi skicka honom i exil utomlands.

Flavia Det är ni som är orealistisk, Michael, som fattar tilltro till sådana amsagor utan en tillstymmelse till bevis!

Michael Beviset infinner sig när han inte infinner sig till kröningen.

En tjänare Ers höghet, överste Sapt är här med tronföljaren och anhåller om företräde.

Michael (tror inte vad han hör) Tronföljaren?

Flavia De är väntade. Visa genast in dem.

(Tjänaren avlägsnar sig.)

Nå, Michael de tycks vara här i tid för kröningen. Vad är det befängda rykten du fallit offer för?

Michael Jag fick senast i morse bekräftelse på att han var indisponerad.

(Tjänaren återkommer med Sapt och Rudolf.)

Tjänaren Ers höghet, överste Sapt och kronprins Rudolf. *(visar in dem med en bugning.)*

Flavia (går mot Rudolf med framsträckta händer, och han tar en av dem och kysser den.)

Välkommen, kusin och blivande make! För en gångs skull har ni kommit i god tid.

Rudolf (sneglar mot Sapt ibland, liksom för att försäkra sig om att han inte trampar fel)

Prinsessa, jag skulle aldrig i livet drömma om att komma för sent till er.

Flavia Varför har ni då alltid gjort det hittills?

Rudolf (sneglar mot Sapt) Jag ber att få bättra mig.

Flavia Jag skämtar bara! Jag är så lättad över att se dig, Rudolf! Michael här hade hört ett vansinnigt rykte om att du låg utslagen någonstans uppe i skogen!

Rudolf Det gläder mig att jag genast kan dementera ett så tokigt rykte.

Flavia Men jag känner knappt igen dig. Det är ju så länge sedan vi sågs. Du ser nästan yngre och bättre ut än senast. Har du magrat? Har du övergått till en strängare livsstil? Det ser nästan så ut.

(Sapt ger ett tecken till Rudolf att han även borde hälsa på Michael.)

Rudolf Jag får inte försumma min bror. Var har du hört sådana konstifika rykten, Michael?

Michael (förlägen, betraktar honom uppmärksamt) Jag måste ha hört fel.

Rudolf Det var kanske ryktesspridaren som var något otillräknelig. Nå, som du ser, Michael, så är jag för en gångs skull punktlig. Skall vi dra åstad till katedralen och kröningen, så att vi får dessa formaliteter överstökade?

Flavia Det ligger nog i allas vårt intresse, Rudolf. Du verkar i bättre form än någonsin.

Rudolf Du har rätt, kusin. Idag har jag vaknat på rätt sida.

Sapt (artigt, mot Michael) Om ni ursäktar, min hertig, bör vi förbereda oss för ceremoniet. Vi har mycket att gå igenom. Vi får väl se er i katedralen?

Michael Naturligtvis. *(alltjämt förlägen, mot Flavia)* Ursäkta mig, prinsessa, att jag kom med falskt alarm. Det skall inte hända igen.

Flavia Det tackar vi för. Ni har ju så många andra viktigare angelägenheter att sköta om.

Michael Det ska gudarna veta. Lycka till med kröningen, broder. Nu skall allting gå som smort, så avslappnad som du verkar.

Rudolf Jag tror att det värsta är över. *(Michael går.)*

Flavia Ta hand om honom, Sapt, och skruda honom ordentligt. Inför hans kröning och vårt bröllop kan man aldrig klä upp sig tillräckligt mycket, och ju mera praktfull man är, desto större blir festen efteråt. Jag lämnar er åt era förberedelser.

Rudolf (tar åter hennes hand till avsked och kysser den) Även ni har överraskat mig positivt, prinsessa.

Flavia Hur är det möjligt?

Rudolf Jag börjar inse vad jag gått miste om i min ständiga oförlåtliga försummelse av er.

Flavia Så du pratar, Rudolf! Aldrig har du bett om ursäkt förut!

Rudolf Då var det äntligen hög tid, innan det var för sent.

Flavia Din artighet slår mig med häpnad. Var har du lärt dig sådana finare fasoner?

Rudolf Jag fann det dags att skärpa till mig inför stundens allvar.

Flavia (något rörd och nästan generad) Du tar dig, Rudolf. Det är bäst att jag går, innan jag faller för dig. *(avlägsnar sig)*

Rudolf (till Sapt) Gick jag för långt?

Sapt Ni skötte er väl, ert majestät. Jag är stolt över er. Ni har hedrat både er prinsessa och er blivande krona, och inget hade kunnat vara mera passande inför er kröning.

Rudolf Jag hade aldrig kunnat föreställa mig att en vanlig prinsessa kunde vara så vacker.

Sapt Bli bara inte kär i henne.

Rudolf Hur har Rudolf i alla dessa år kunnat undgå att bli det?

Sapt Han var dömd till att få henne. Ni får henne aldrig. Det är en viss skillnad.

Rudolf Ack, påminn mig inte om det.

Sapt Fortsätt bara att spela er roll, och allt skall gå bra. Så fort kungen blir regerlig och kommer på plats igen är era bekymmer över.

Rudolf När hämtar ni honom?

Sapt Så fort kröningen är över. Han måste ha kommit till sans då.

Rudolf Nåväl, *Sapt*, låt oss få det överstökad. Men med en så betagande prinsessa att leva upp till lär jag bli inspirerad till att till och med kunna klara av världens längsta kröning.

Sapt Det kommer att gå som en dans. Huvudsaken är att Michael inte genomskådade er.

Rudolf Tror du att han anade någonting?

Sapt Han måste ha undrat, och hans häpnad över ert infinnande avslöjade hans delaktighet i komplotten. Men vad han än kan ha undrat kan han aldrig uttrycka sina tvivel, vilket hans ställning förbjuder honom.

Rudolf Så vi är säkra?

Sapt Fullkomligt säkra.

Rudolf Till verket då! Det blir mitt livs första och sista kröning!

Scen 2. Jaktstugan.

Josef Vilken pinsam historia! Här har jag lämnats ensam med kungen, som är redlös på sin egen kröningsdag, och ingen får veta om det. Jag har satts till vakt om en statshemlighet, medan en annan spelar kungens roll för att uppehålla apparanserna. Allt för det bedragande skenets skull, som till varje pris måste upprätthållas för bedrägeriets skull, ty politiken kräver det. Politiken kräver kontinuerliga lögnar för sitt eget fortbestånd, ty så fort sanningen blir känd blir det revolution och samhällsomstörtning, som ingen vill ha men som alltid kommer ändå. Men jag tror vi får besök.

Rupert (knackar på dörren) Någon hemma?

Josef Nej, ingen är hemma.

Rupert Jag hör det. Ändå måste någon vara hemma, eftersom någon svarar.

Josef Vem söks?

Rupert Kungen.

Josef Han är inte här.

Rupert Det är han visst det.

Josef Vem är då ni att ni inte vet att han just idag blir krönt i katedralen?

Rupert Försök inte, din gamle narr. Vi vet att han ligger här utslagen och redlöst berusad.

Josef Det gör han inte alls!

Rupert (bryter sig in, och tre andra följer efter) Eftersom ni är så omedgörlig, gamle man, tvingar ni oss att gå bröstgänges till väga. Var är han?

Josef Jag har ju sagt att han håller på att krönas i katedralen! Idag är hans kröningsdag!

Rupert Tror ni själv på den lögnen, eftersom ni så envist upprepar den?

Josef Han är inte här!

Rupert Varje ord du säger, din stackars stolle, övertygar mig mer om motsatsen. Han är visst här. Han drack av Svarte Michaels vin igår, och det gör man inte utan att bli utslagen!

Josef Ni inkräktar på konungens egendom!

Rupert Han är inte krönt ännu.

Josef Om ni inte tror mig, så bege er själv till katedralen och se efter!

Rupert Du låter faktiskt övertygande. Kanske någon verkligen håller på att krönas i katedralen, men i så fall är det inte kungen.

Josef Det är det visst!

Rupert Du tråkar ut mig med att upprepa dig för ofta. Sök igenom huset! Han måste finnas här!

(Två av hans hejdukar håller fast Josef medan den tredje går direkt på kungens rum. När han kommer in och finner kungen på sängen lyfter sig Rudolf något.)

Rudolf Vad är det för buller där ute? Får en kung inte sova ruset av sig?

Heinz (till Rupert) Här är han, Rupert.

Rupert Nå, jag tänkte väl det. (kommer in till dem) Hur står det till, ers majestä? Varför är ni inte på er egen kröning?

Rudolf Därför att ni har saboterat den med att förgifta mig.

Rupert Var det inte helt enkelt så att ni er vana trogen drack er redlös?

Rudolf Vinet var förgiftat!

Rupert Av vem då? Vem vågar ni anklaga för ett sådant majestäsbrott?

Rudolf Ni vet mer än jag om den saken.

Rupert Och därför är vi här för att hämta er.

Rudolf Kom inte och säg att ni ska eskortera mig till min kröning.

Rupert Rätt gissat. Det är det sista vi gör. Nej, vi ska helt enkelt se till att ni inte blir krönt varken idag eller någon annan dag.

Rudolf Tänker ni mörda mig?

Rupert Det behövs inte. Ni är redan död. När folket får veta att er kröning inställts till följd av ert uteblivande gör de revolution och skrotar monarkin, om inte Svarte Michael tar makten för att rädda landet.

Rudolf Är det hans plan?

Rupert Nej, det är hans operation.

Rudolf Vad snopen han kommer att bli då när jag ändå blir krönt.

Rupert Hur kan ni bli det när vi hindrar er här?

Rudolf Jag råkar ha en tvillingbror som ställer upp för mig.

Rupert Ha-ha! Det är i alla fall inget fel på ert önsketänkande.

Rudolf Jag säger er, att Michaels kupp har misslyckats, och det får ni veta så fort ni kommer ner till Strelsau.

Rupert Det blir en senare fråga. Vår order är att föra er till slottet i Zenda.

Rudolf Tar ni mig till fånga?

Rupert Det är precis vad vi gör. Det blir bekvämast för er att komma med godvilligt. Annars blir det bara onödigt besvär för oss alla.

Rudolf Jag vägrar.

Rupert Då ansvarar ni för komplikationerna.

Josef (*ingriper*) Nej, mina herrar, ni har ingen rätt att bära hand på kungen! (*sliter sig från de båda andra*)

Rupert Alltså har du ljugit, och det är kungen som är här och inte på sin kröning. Fy skäms! (*drar sitt svärd*) Ta hand om kungen, så tar jag hand om gamlingen här.

(*De tre andra bär hand på kungen, medan Josef angriper Rupert, som genast gör processen kort med honom.*)

Rudolf Ni har dödat honom!

Rupert Har jag? Var det inte i självförsvar? Var det inte han som angrep mig, den stackars arme gamle stollen?

Rudolf Han ville ingripa för att rädda mig!

Rupert Och offrade sitt gamla liv på försöket. Så patetiskt! Ta hand om honom. Vi är färdiga här.

Rudolf Ni har ingen chans i längden!

Rupert Du har ingen chans i längden, min herre konung, ty du har tömt ett glas för mycket! Skyll dig själv! Täpp till truten på honom, bind honom och för bort honom! (*De andra munkavlar och bakbinder honom och för brutalt ut honom.*)

Rupert (*betraktar den döde Josef*) Så det kanske verkligen pågår en kröning i Strelsau? I så fall blir jag nyfiken på den skådespelare som ska spela en så erbarmlig roll. Det blir i så fall nog den sista roll han spelar i livet. (*sticker svärdet i skidan och går ut efter de andra. Ridå över Josefs livlösa kropp.*)

Scen 3. Ett fint gemak i slottet.

Rudolf kommer in med uppvaktning.

Max Nå, ers majestät, när tänker ni äntligen gifta er?

Rudolf Min gode man, låt mig först på pusta ut efter den långa kröningen. Jag är rädd att jag min vana trogen kommer att fortsätta uppskjuta bröllopet så länge det är möjligt.

Max Ni har inga undanflykter mera. Nu är ni kung, och ingenting hindrar er från att ge landet den drottning det förtjänar.

Rudolf Jäkta mig inte, Max. Jag måste få hämta mig i några dagar åtminstone innan jag ens kan orka börja tänka på saken. Ge dig iväg nu, och lämna mig i fred.

Max Ja, ers majestät. (*bugar sig och går*)

Sapt Prinsessan Flavia väntar på att få gratulera er.

Rudolf Hur skötte jag mig, överste? Tror ni att någon kunde misstänka något?

Fritz Ingen risk, ers majestät. Ni skötte er galant.

Sapt Kungen själv hade darrat mera på manschetten.

Rudolf Då dolde jag det väl. Ni anar inte hur skakis jag var. Hoppas att Michael inte misstänkte något.

Sapt Han var ställd. Han visste inte vad han skulle tro.

Fritz Jag har aldrig sett honom så förlägen. Han hade tappat alla konceptena och kunde omöjligt få ihop det mera.

Rudolf Ändå vet han att det inte är jag.

Sapt Han och möjligen hans män är de enda som vet det, men så länge ni spelar kungens roll som sig höves kan de ingenting göra och ingenting säga.

Rudolf Vi måste få tillbaka kungen.

Sapt Ja, det är vårt nästa steg. Vi rider väl iväg så fort som möjligt?

Fritz Ni måste träffa prinsessan Flavia först.

Rudolf Ja, jag måste väl det. Släpp då in henne. (*Sapt går artigt iväg.*) Så det fanns ingenting att anmärka på under hela kröningen?

Fritz Nej. Ni hade inte kunnat hålla masken och utföra er roll bättre. Om någon tyckte att ni skilde er från den gängse uppfattningen om kungen, så var meningen, att ni blivit yngre, slankare och gjorde er bättre än tidigare.

Rudolf Är kungens dryckenskap ett problem?

Fritz Aldrig förrän igår, och då var det inte dryckenskap utan förgiftning.

Rudolf Då återstår det bara att återupprätta honom.
(*Sapt kommer in med prinsessan.*)

Sapt Hennes höghet prinsessan Flavia, ers majestät.

Flavia (*kommer emot honom med utsträckta händer*) Rudolf, jag är stolt över dig! Många som tidigare betraktat dig nedlåtande och med förakt fick plötsligt upp ögonen för att du ändrat dig till det bättre!

Rudolf Jag är rädd att jag ändå är den jag alltid har varit.

Flavia Men du har gjort något med dig själv. Du har blivit slankare och nästan yngre åtminstone till utseendet. Har du infört ett sundare leverne? Det är vad folk tror.

Rudolf De får tro vad de vill. Huvudsaken är att du är nöjd med kröningen.

Flavia Kunde inte vara nöjdare.

Rudolf Vidare hoppas jag du inte har alltför bråttom med bröllopet.

Flavia Jag är van att vänta. Det vet du. Hur länge vill du fortsätta hålla mig väntande?

Rudolf Bara tills några inre angelägenheter har lösts.

Flavia Som vad?

Rudolf Besvärliga statsangelägenheter som måste redas ut innan vi kan gå vidare.

Flavia Jag förstår. Statshemligheter. Rör det Michael?

Rudolf Bland andra. Jag och överste Sapt och greve Fritz von Tarlenheim skall strax rida ut för att åtgärda ärendet.

Flavia Så det blir inte bara den vanliga jakten?

Rudolf (*tar henne om händerna*) När det sista problemet är löst skall du se, att vi äntligen kan bli gifta.

Flavia Du låter som om du faktiskt tror på det.
Rudolf Det gör jag.
Flavia Det räcker för mig. (*till Fritz och Sapt*) Ta väl hand om honom, mina herrar. Jag vill ha honom välbehållen tillbaka.
Sapt Det garanterar vi, ert höghet. (*Flavia drar sig tillbaka*)
Rudolf Så, då är det bara att ge sig ut, hämta kungen och släppa ut mig ur landet.
Fritz Det blir det sista besväret för er, herr Rassendyll. Sedan är ni ledig och befriad.
Rudolf (suckar) Jag hoppas det, Fritz. (*De ger sig av.*)

Scen 4. Jaktstugan. Samma scen som scen 2. Josef ligger kvar på golvet. Börjar försiktigt röra på sig och kvider av svåra smärtor.

Fritz (kommer in med Sapt, Rudolf strax efter) Josef! (*störtar ner över Josef och undersöker honom. Till Sapt:*) Han lever, men han är illa därän.
Sapt Kan han klara sig?
Fritz Knappast.
Rudolf (kommer in) Var är kungen?
Sapt (allvarligt) Det ser illa ut. De har varit här.
Fritz Josef! Kan du höra mig?
Josef (döende) De tog kungen. Jag kunde ingenting göra. Jag försökte försvara honom, men då stack de ner mig.
Fritz Vilka?
Josef (med sina sista krafter) Rupert von Hentzau. (*dör*)
Fritz Han är färdig.
Sapt Detta är en katastrof.
Rudolf Milt sagt. Vad händer nu med mig?
Fritz Ingenting. Vi kan bara be er fortsätta spela er roll tills vi lokaliserat och befriat kungen.
Rudolf Jag sitter alltså fast i den djävulska fällan att nödgas spela en roll som jag hamnat i fullständigt ofrivilligt?
Fritz Det ser inte bättre ut. Vi kan inte tvinga er, men vi ber er, för landets skull.
Sapt Antagligen har Svarte Michael tagit honom till slottet Zenda och håller honom där som gisslan medan han smider nya onda planer för att kuppa sig själv till makten och prinsessan.
Rudolf Vi kan aldrig låta honom få prinsessan!
Fritz Så skall det låta.
Sapt Ers majestät, ni för befälet. Kommandera oss.
Rudolf Vi måste befria kungen till varje pris, innan något värre händer med honom. De kanske dödar honom om vi inte ingriper i tid.
Fritz Precis min mening.
Sapt Ers majestät, vi beklagar verkligen att vi placerat er i denna obekväma situation.
Rudolf Vi får göra det bästa av saken.

Fritz Jag tror att någon kommer.

Rudolf Någon? Det är ett helt gäng!

Sapt Vilka är det?

Fritz (*spejar ut*) Det är några av Svarte Michaels närmaste hejdukar.

Sapt De kommer väl för att avsluta jobbet med Josef och försäkra sig om att han verkligen är död.

Rudolf Vi hinner inte begrava honom.

Sapt Nej, det hinner vi verkligen inte. Vi måste tyvärr överlåta det åt hejdukarna.

Fritz Det är tre. De Gauter, Bersonin och Detchard.

Rudolf Du tycks känna dem väl.

Fritz Vi har varit så illa tvungna att noga informera oss om Michaels närmaste hantlangare i fall de någonsin skulle försöka något. Nu har de försökt något och kommit i gång.

Rudolf Vad är det för typer?

Fritz De är sex till antalet. Tre av dem är utlänningar, och det är dem vi får på besök nu. De tre andra är från landet och mycket mera riskabla. Den lömskaste av dem är en viss Rupert von Hentzau.

Rudolf Så vi har bara den ofarliga förtruppen att ta i tu med?

Fritz Det ser så ut.

Rudolf Anfall är bästa försvar. Jag föreslår en uttryckning.

Sapt Vi kan inte riskera ert liv, ers majestät.

Rudolf De får skylla sig själva som har satt i gång det här. De anar inte att de nu har en kung Rudolf att göra med som varit med om kavalleriattacker och som till råga på köpet är nykter!

Fritz Vad förvånade de skall bli.

Sapt Vi är tre mot tre och har alla de strategiska fördelar. Vi kan lyckas.

Rudolf Då kör vi.

Fritz Vi väntar tills de är alldeles nära och tar dem med överraskning.

(*De hukar sig i väntan på ankomsten. Man hör gästernas röster.*)

De Gauter Är ni säkra på att han var riktigt död?

Bersonin Det är ju därför vi skickades hit, dummer. Rupert av Hentzau var inte säker på att han var alldeles död.

Fritz (*lyfter sin sabel*) Anfall! (*rycker ut med Sapt och Rudolf*)

De Gauter (*förfärad*) Det är ju kungen!

Bersonin Det kan det inte vara! Vi kidnappade ju honom!

Detchard Idioter, det måste ju vara en bedragare!

De Gauter Det kan det inte vara, om det inte är kungens tvillingbror! (*De hinner inte argumentera eller försvara sig innan de skoningslöst överfalls. Detchard och De Gauter stupar, Bersonin flyr.*)

Fritz (*sticker sabeln i skidan*) Nu har han något att berätta.

Sapt Svarte Michael blir inte glad.

Rudolf Till verket, mina herrar. Vi har gjort ett gott dagsverke, men det kan bli ännu bättre om vi äntligen begraver stackars Josef.

Sapt Ni har rätt, ers majestät. Låt oss genast hedra honom med en bön och en anständig grav.

Fritz Det hade inte Svarte Michaels hejdukar inte unnat honom.

Sapt Och sedan, ers majestät, är det bäst att vi omedelbart återvänder till Strelsau. Folket kan inte undvara sin nykrönta kung.

Rudolf (suckar) Jag accepterade en lätt roll för en dag, som redan tornar upp sig till mitt livs mest komplicerade historia.

Fritz Vi skall nog kunna ta oss ut ur klämman.

Rudolf (suckar) Om det åtminstone ändå inte hade varit en skön prinsessa inblandad! (*Sapt klappar honom på axeln, och de går ut för att begrava de döda.*)

Scen 5. Som scen 3.

Flavia Fastän han kommit mig närmare och blivit mera förbindlig är han mig mera främmande än någonsin och vet jag mindre än någonsin var jag har honom. Det är som om han hade blivit en annan människa, och ändå är han bara ännu mer sig själv. Jag har aldrig tidigare älskat honom, det har han själv alltid förhindrat, men plötsligt är det som om kärleken har vaknat, vilket skrämmer mig. Ty kungligheter har egentligen ingen rätt att älska.

Fritz (kommer in) Ers höghet, hans majestät har återkommit.

Flavia Och är han nu beredd att gifta sig?

Fritz Det får ni fråga honom.

Flavia Är hans bekymmer över?

Fritz Om jag ska vara ärlig, så tror jag dess värre att de bara har börjat.

Flavia Då gäller det att bjuda honom det moraliska stöd han behöver.

Fritz (bugar sig och drar sig tillbaka, när Rudolf kommer in med Sapt)

Rudolf (till Sapt) Det var allt, överste, för den här gången.

Sapt Kalla på mig när som helst.

Rudolf Var viss om att jag alltid kommer att behöva er, så håll er alltid redo.

Sapt Det skall ers majestät aldrig behöva tvivla på. (*bugar sig och går med Fritz*)

Flavia Vad är det som är i görningen? Vill du inte dela dina bekymmer med din tillkommande?

Rudolf Jag beklagar, kusin, men de bekymmer som Michael vållar oss genom sina intriger är ingenting för en kvinna.

Flavia Vad håller han på med?

Rudolf Ju mindre sagt om den saken, desto bättre, tills bekymrena är över, men tills de är över kan jag absolut inte tänka på äktenskap. Jag beklagar, kusin.

Flavia Jag har väntat ett helt liv och kan fortsätta vänta. Jag önskar bara att jag kunde hjälpa dig.

Rudolf Ingen kan hjälpa mig utom ödet och jag själv, och det ämnar jag göra.

Flavia Du har genomgått en märklig förändring sedan du blev kung, precis som prinsen i Shakespeares pjäs. Till och med ditt ansikte är förändrat.

Rudolf (oroad) Hur?

Flavia Det har samtidigt blivit mognare – och yngre. Du borde ha åldrats med denna plötsliga mognad, men det verkar i stället ha blivit tvärtom.

Rudolf Jag har blivit nyktrare.

Flavia (skrattar) Om det ändå bara var det. Nej, du har tagit på dig bekymmer, som du aldrig ville se åt förut.

Rudolf De har ramlat på mig. Jag måste bära dem. Det måste jag inte tidigare.

Flavia Och därav din mognad.

Rudolf Säg, Michael är väl här?

Flavia (rynkar pannan något) Ja, han är här.

Rudolf Så han har även bekymrat dig?

Flavia Det är som om han trodde att han kunde bli kung och få mig i stället för dig.

Rudolf Ja, jag står honom i vägen, men det är inte mitt fel att han föddes till oäkting.

Flavia Men vad har du gjort med handen?

Rudolf (visar sin bandagerade högra hand) Jag är rädd att den blev något skadad i en skärmytsling.

Flavia Då kan du inte underteckna några dokument.

Rudolf Jag kan sätta mitt bomärke och stämpla.

Flavia Så du har varit i slagsmål?

Rudolf En skärmytsling. Det hade kunnat gå värre.

Sapt (kommer in) Ers majestät och ers höghet, hertigen av Strelsau är här.

Rudolf Ber han om företräde?

Flavia Så länge jag är här behöver du inte släppa in honom.

Rudolf (till Sapt) Är det viktigt?

Sapt Han säger att han egentligen bara vill förhöra sig om er hälsa.

Rudolf Hälsa honom att jag mår bra.

Flavia Du bör inte reta honom med att hålla honom antichambrerad.

Rudolf Du menar, att vilka onda avsikter och intriger han än laborerar med, så är det vår plikt som kungligheter att hålla god min och vara tillmötesgående mot honom?

Flavia Tyvärr är det så.

Rudolf Nå, visa in honom.

Flavia Jag avlägsnar mig. Jag behöver inte träffa honom. (*går*)

Michael (kommer in) Ursäkta att jag stör er samvaro, men jag hörde att ni haft äventyr i skogen.

Rudolf En hund bet mig.

Michael Och hur gick det för hunden?

Rudolf Jag är rädd att den kan försöka ge sig på mig igen.

Michael Ni borde ha skjutit den.

Rudolf Det gjorde jag, men de var tre, och en kom undan.

Michael Jag förstår.

Rudolf Det vore lämpligt om min broder kunde göra något åt saken.

Michael Vilken sak?

Rudolf Överfall, till exempel.

Michael Tänker min bror på något särskilt? Anklagar han någon?

Rudolf Det var på ett hår när att jag inte hade blivit krönt på grund av oönskade förvecklingar i en jaktstuga.

Michael Ändå lyckades ni bli krönt. Jag får gratulera.

Rudolf Jag vet inte om det var något att gratulera till. Jag vet hur gärna min bror åtrår kronan i mitt ställe, medan jag aldrig var särskilt girig efter den.

Michael Min bror vet att min börd omintetgör någon succession för min del, om jag inte gifter mig med prinsessan Flavia.

Rudolf Jag beklagar att jag måste förekomma honom. Det var förutbestämt vid vår födsel.

Michael Jag vet. Det är ingenting att göra, så länge min bror lever.

Rudolf Envar som lever vill leva så länge han kan. Det är naturens självklara logik.

Michael Naturligtvis. Jag är den siste som ställer mig hindrande i vägen för min bror.

Rudolf Vem gör det DÅ?

Michael Är det någon som gör det?

Rudolf Hunden som bet mig, och hundarna som vi tvingades avliva.

Michael (*retirerar, känner sig biten*) Jag beklagar det inträffade. Må hans majestät snabbt återhämta sig, så att han kan gifta sig med prinsessan Flavia. (*drar sig tillbaka*)

Flavia (*kommer ut så fort Michael försvunnit*) Jag hörde varje ord. Försökte Michaels män ta livet av dig?

Rudolf De försökte kidnappa mig.

Flavia Jag är glad att de misslyckades.

Rudolf Tyvärr blev en annan kidnappad i mitt ställe. Det är honom det nu gäller för oss att rädda innan det är för sent.

Flavia Gjorde Michael ett misstag?

Rudolf Sitt livs misstag.

Flavia (*känner att marken är farlig*) Jag ska inte lägga mig i. Gör vad du måste göra, och jag ska hålla mig kliniskt utanför. Men när det är över, kan vi gifta oss då?

Rudolf Du har aldrig propsat på det förut.

Flavia Jag vet. Men du har plötsligt blivit kär för mig.

Rudolf Vi måste ta en dag i sänder. Jag kan ingenting lova förrän krisen är över. Då får vi se.

Flavia Du måste klara det. Du har rätten på din sida och Ruritaniens käckaste och mest hederliga män mot Svarte Michaels skurkar och mördare.

Rudolf Jag vet. Lämna mig åt mitt öde så länge tills det är över, så att du inte blir smittad av smutsiga intriger.

Flavia Lita på mig, kusin. Kärleken besegrar allt. (*drar sig tillbaka med ett småleende*)

Sapt (*kommer in*) Ers majestät, ett brev till er.

Rudolf Från vem?

Sapt Av doften att döma är det från en kvinna.

Rudolf (*öppnar oroligt brevet*) Jag känner ingen kvinna utom prinsessan. (*ögnar igenom det*) Antoinette de Mauban!

Sapt Känner ni henne? Vad vill hon?

Rudolf Vad vet ni om henne?

Sapt Hon hör till Michaels parti. Hon är passionerat kär i honom, medan han ständigt åsidosätter henne, som ni hittills med prinsessan Flavia, om ni ursäktar mig.

Rudolf Det är bra. Fortsätt informera mig. Jag är så glömsk, och det är alltför mycket som mitt minne inte räcker till för.

Sapt Mademoiselle de Mauban hör till den högsta aristokratin och har alltid haft ambitionen att bli gift med hertigen. Det enda som kommit emellan dem har varit hans ambitioner att komma åt tronen, som han bara kan nå om kungen blir undanröjd och han kan gifta sig med prinsessan. I så fall skrotar han Antoinette de Mauban. Hon har allt intresse av att hålla honom borta från tronen.

Rudolf Jag förstår. (*läser brevet. Håpnar*) Hon berättar var kungen finns!

Sapt Hysch! Vaggarna har öron! (*lägre*) Vad säger hon?

Rudolf Vår man är fånge på slottet Zenda. Ingen tillåts besöka slottet, och vindbryggan hålls ständigt upphissad.

Sapt Han vill använda sin fånge som utpressning mot oss. Vad mer?

Rudolf Hon vill träffa mig privat och ensam för överläggningar.

Sapt Kommer inte i fråga. Säkerheten förbjuder det.

Rudolf Detta är vår chans, överste. Vi måste ta den.

Sapt Inte utan hårdbevakning.

Rudolf Kan ni riskera att kungen dör? Jag vägrar spela denna roll för resten av mitt liv. Jag kan inte gifta mig med prinsessan, hur gärna jag än skulle vilja det. Vi måste rädda honom till varje pris.

Sapt Vi kan inte släppa iväg er ensam.

Rudolf Följ med då, men bara ni.

Sapt Vad föreslår hon som mötesplats?

Rudolf Ett övergivet kloster utanför staden efter solnedgången.

Sapt Typiskt henne. Hon är romantisk.

Rudolf Men hon menar allvar.

Sapt Det vet vi inte säkert förrän det är för sent. Det är säkert en fälla som Michael själv har gillrat. Utan tvivel kommer hans hejdukar att vänta på er där för att få mörda er.

Rudolf Jag kan klara det. Till skillnad från kungen är jag van vid skärmytslingar och nattliga råder. Jag kan alltid komma undan.

Sapt Jag tycker inte om det.

Rudolf Ingen av oss tycker om detta ovälkomna rollspel, som tvingats på oss, men vi har inget annat val än att spela ut våra roller tills de inte behövs längre.

Sapt (böjer sig) Ni är kungen. Det är min plikt att lyda era order.

Rudolf Gott, min överste! Vi har klarat Michael och hans finter hittills, så det är bara att fortsätta hålla samma kurs rakt fram och vägra låta fruktan utveckla sig till några blindskär.

Sapt Gott, ers majestät. Vi har dess värre inget annat val än att lyda och lita på er.
(*Rudolf klappar honom på axeln, och de går ut.*)

Akt III scen 1. Vid gravkapellet i kyrkogården.

Antoinette Får Michael veta att jag stämt möte med kungen i natt skulle han mörda mig, men det är hans liv jag vill rädda, inte mitt eget. Ändå är det enda han lider av samma fel som alla män hänger sig åt i blindaste dårskap: att inte vara nöjda med vad de har utan att till varje pris kräva mera. Det är den vanliga roulettesjukdomen: man nöjer sig inte med de vinster man får utan måste satsa högre, tills man har förlorat allt. Det kommer även Michael att göra, om jag inte lyckas rädda honom. Nå, här är vår märklige kunglige ersättare.

Rudolf (kommer fram) Ni har hållit ert löfte. Jag finner er ensam.

Antoinette Jag hoppas ni också är ensam.

Rudolf Som ni ser.

Antoinette Ingen hemlig eskort som väntar på er utanför muren?

Rudolf Bara en enda man.

Antoinette Nå, det får gå. Hör på vad jag har att säga er. Kungen svävar i livsfara, Han hålls fången på slottet i Zenda och kommer att likvideras så fort Michael finner att han kan göra det i fullkomlig säkerhet. För ögonblicket är det bara er existens som hindrar honom från att mörda sin halvbror.

Rudolf Han måste räddas.

Antoinette Det är därför vi är här.

Rudolf Hur kan han räddas?

Antoinette Det går inte med militärhjälp. Slottet är ointagligt, och om det belägrades skulle Michael omedelbart mörda sin fånge. Han måste befrias lönnligen.

Rudolf Har ni någon plan?

Antoinette Jag håller på att utarbeta en sådan. Jag skall hålla er underrättad, men ingen får veta att vi träffas. Om Michael fick veta det skulle mitt liv vara värdelöst, och jag skulle inte kunna rädda honom.

Rudolf Är det han som behöver räddas?

Antoinette Från sig själv. Det är jag som älskar honom. Han är en duglig man som gjort allt för sitt land medan kungen inte gjort någonting. Han trodde han kunde kuppa bort sin halvbror och äntligen få någon rätt för sina uppoffringar, men så dök ni upp genom en märkelig ödets ingivelse precis i tid för att kunna ta kungens plats i katedralen för att rädda monarkin, och för första gången i sitt liv blev Michael bekymrad.

Rudolf Är han sjuk?

Antoinette Nej, bara maktgalen. Han har mig och sitt hertigluga hov men ska till varje pris ha prinsessan och kungakronan, som han aldrig kan få, för prinsessan avskyr honom.

Rudolf Han lever alltså i den villfarelsen att han kan få prinsessan.

Antoinette Ni är den som nu kan få prinsessan, och ni vill inte ha henne.

Rudolf Nej, inte för allt i världen, fastän jag älskar henne.

Antoinette Är det så illa?

Rudolf Nej. Det är ännu värre. Mina känslor är besvarade.

Antoinette Vilken soppa!

Rudolf Allt jag vill är kungens befrielse. Bara därför stannar jag kvar i landet.

Röst utanför Ohoj där!

Rudolf (tyst, till Antoinette) Vem är det?

Antoinette En av Michaels män. Han får inte veta att jag är här.

Rudolf Lita på mig. *(högt)* Vem är det?

Rösten Vi söker den som utger sig för att vara kungen av Ruritanien.

Rudolf Jag ÄR kungen av Ruritanien. Vad vill ni?

Rösten Hertig Michael erbjuder er 50,000 pund och säker eskort till gränsen om ni lämnar landet.

Rudolf På villkor att ni först befriar den fånge ni har på slottet Zenda.

Rösten Den fången ser aldrig dagsljuset mera.

Rudolf Är han död?

Rösten På väg.

Rudolf Då kan jag inte acceptera ert erbjudande.

Rösten Skyll er själv. Då har ni bara samma öde att vänta själv.

Rudolf Inte så länge jag lever.

Rösten Det blir inte länge till. *(försöker forcera dörren)*

Rudolf Dörren är låst. Låt mig öppna den åt er, så behöver ni inte använda våld.

Rösten Kom ut, så får vi resonera.

Rudolf Jag är obeväpnad.

Rösten Det är vi också.

Rudolf (lyfter upp ett tebord som han ämnar använda som skydd)

Rudolf Hur många är ni?

Rösten Två.

Rudolf Och ingen är beväpnad?

Rösten Vi har inte order att döda er – ännu.

Rudolf (rusar plötsligt ut med tebordet som skydd, de två där utanför blir överrumplade och tumlar över ända, medan Rudolf flyr. De skjuter efter honom, men missar.)

Antoinette Ack, dessa karlar, maktgalna och skjutgalna och lär sig aldrig. *(går ut andra vägen)*

Sapt (tar emot Rudolf utanför scenen) Tack och lov att ni lever!

Rudolf Goda nyheter. Vi har fått en bundsförvant, och en ovärderlig sådan: en kvinna.

Sapt Ni får berätta mera sedan. Nu gäller det livet. *(De ger sig av, och man hör hästramp försvinna.)*

Rupert Hentzau (kommer ursinnig in efter dem) Dragna vid näsan! Den usurpatorn är mycket skickligare än kungen!

Bersonin Vi har inte sagt sista ordet ännu.

Rupert Låt oss nu ta reda på vad han egentligen gjorde här! Jag misstänker att den vackra Antoinette de Mauban bedriver vissa dubbelspel och ränker bakom ryggen på Michael, för jag känner hennes doft.

Bersonin En kvinna har utan tvivel varit här. Men hon vill bara Michael väl.

Rupert Men Michael struntar i henne. Det är min hon skall bli!
Bersonin Tror du hon vill det?
Rupert Det blir en senare fråga. Huvudsaken är att JAG vill det. Kom nu. (*De går.*)

Scen 2. Hovet.

Flavia Vad är det som händer? Vi skall ha bal i kväll, och Michael försvinner nästan demonstrativt fastän folket hyllar honom och Rudolfs aktier går ner för att han aldrig för mig till altaret. Michael skulle ha allt att vinna på att uppträda vid balen, medan han i stället flyr, för vad? Har det med den hemlighetsfulle fången på Zenda att göra? (*Sapt kommer in.*) Överste Sapt, ni var tydligen upptagna i natt. Och ni kan förstås inte berätta vad som hände?

Sapt Jag beklagar, prinsessa, men det rör statens säkerhet.

Flavia Jag förstår. Är Rudolf oskadd? Jag kan se att åtminstone ni är det.

Sapt Fullkomligt oskadd. Liksom vid den förra skärmytslingen blev det en av de andra som blev skadad.

Flavia Är det därför Michael flyr fältet?

Sapt Har han flytt fältet?

Flavia Han har begett sig till Zenda i ett demonstrativt uteblivande från balen.

Sapt Desto viktigare att Rudolf ställer upp.

Flavia Är det något problem?

Sapt Låt mig prata med honom först. Det är bäst ni lämnar oss ensamma.

Flavia Jag går genast. (*går*)

Sapt Situationen blir mer och mer komplicerad för varje dag, men den är samtidigt en utmaning både för vår stackars räddare i nöden och för oss, som ensamma känner till hemligheten, medan kungens liv är mer i fara för varje dag. Och så tredska vår vän inför en vanlig hovbal!

Rudolf (kommer in) Finns det ingen möjlighet att komma undan slottsbalen?

Sapt Ers majestät, folket blir mer och mer irriterat för att ni aldrig friar till prinsessan. Ni är ju krönt nu. Det föreligger inga hinder längre för er äntliga förening.

Rudolf Kom inte och säg också att landet behöver en tronarvinge. Kom igen, Sapt. Den här komedin blir mindre och mindre rolig för varje dag.

Sapt Vad är ni rädd för?

Rudolf Ingenting, utom mina otillbörliga känslor för prinsessan. De skrämmer slag på mig.

Sapt Ni måste fria till henne.

Rudolf Inte det nu också!

Sapt Folket ger er inget val. För syns skull måste det synas att ni är förlovade. Jag ber er.

Rudolf Och allt vad jag ber om är att få ta i tu med befrielsen av min stackars kusin. Det är ju han och ingen annan som svävar i fara. Och min så kallade halvbrors blickar ger mig kallare kårar ner för ryggen för varje gång jag måste se honom.

Sapt Den faran är undanröjd.

Rudolf (hoppfullt) Är han död?

Sapt Inte riktigt. Men han kommer inte till balen. Han ger er fritt spelrum.

Rudolf Vad är meningen? Hoppas han att jag skall göra bort mig?

Sapt Jag tror han har bekymmer med sina sårade män och med baronessan Antoinette de Mauban, som inte lämnar honom i fred.

Rudolf Om det ändå vore så väl. Nåväl, *Sapt*, jag skall spela rollen till fullo under balen i kväll, men sedan måste vi befria kungen.

Sapt Ja, det måste vi. (*Fritz kommer in.*)

Rudolf Vad nytt, *Fritz*?

Fritz Michael är på Zenda, och folket undrar varför. De tror det har uppstått något gräl mellan er. Det är av högsta vikt att ni ses mycket med prinsessan under balen i kväll.

Rudolf Jag är medveten om detta.

Sapt Han har lovat fria till henne.

Fritz Utmärkt! Det är det folket väntar på.

Rudolf Det får gärna bli min korsfästelse och begravning, bara vi lyckas få kungen att ta över sedan.

Fritz Ers majestät, vi har lyckats över all förväntan hittills med vårt improviserade rollspel. Det är bara att fortsätta och hålla stilen.

Rudolf Bedrägeriet mot prinsessan ger mig betänkligheter.

Fritz Ursäkta mig, ers majestät, men det är på den punkten ni gör oss den största tjänsten. Ju mera förtjust ni kan lyckas göra prinsessan i er, desto bättre sedan för konungens äktenskap.

Rudolf Ni menar att kungen hittills har varit en knöl mot henne?

Fritz Tyvärr är det så nära sanningen man kan komma.

Rudolf Jag är rädd att min relation med henne kan försätta mig i ett svårare dilemma än vad kungen utstår.

Fritz Vi är med er hela vägen. Det är vår plikt att se till att allting måste ordna sig.

Rudolf Det är mitt halmstrå i störtfloden. Gott, låt oss göra oss redo för balen. (*De går ut tillsammans.*)

Scen 3. Slottsbalen.

(I en filmversion kan balen förevisas med bara de elegantaste och grannast uppklädda deltagare av bara den högsta societeten, där prinsessan Flavia och kung Rudolf tar priset i stilighet och elegans).

Flavia (kommer ut på en balkong från balen) Vem är han, denne min kung, som plötsligt efter sin kröning framstår som en drömprins, medan han aldrig var det förut? Jag känner inte igen honom, den ansvarslöse vivören, den lättsinnige drönaren, den uttråkade amatören, som aldrig tagit något på allvar och nu plötsligt efter sin kröning framstår som det enda allvarliga i mitt liv. Vad har hänt honom? Har han

vaknat upp efter en livslång fåfång dröm och plötsligt insett sitt ansvar? Det är ett fenomen. Och nu denna afton...

Rudolf (kommer ut till henne) Där är du, kusin. Så fort du avlägsnar dig från balen blir du saknad.

Flavia Du har aldrig saknat mig förut.

Rudolf Får man inte sakna dig?

Flavia Rudolf, det har plötsligt uppstått en allvarlig situation mellan oss efter din kröning. Jag älskade dig aldrig förut, och du var ännu mindre intresserad av mig, men plötsligt har du blivit någon för mig.

Rudolf Jag är medveten om denna farliga situation.

Flavia Du upplever den också som farlig?

Rudolf Varför upplever DU den som farlig?

Flavia (ser utåt trädgården) Vi kan inte förneka det för oss själva eller för varandra, men det har uppstått kärlek mellan oss, som är alltför ömsesidig. Jag blev alltid uppfostrad med den insikten att vanlig mänsklig kärlek var något uteslutet för oss kungligheter. Vi fick bara tänka oss resonemangsäktenskap och politiska unioner. Kärlek var anathema. Och nu har den infunnit sig – mellan oss kungligheter. Det känns nästan som något onaturligt och så främmande, att jag blir rädd.

Rudolf Rädd för vad?

Flavia För att jag på något sätt skulle förlora dig. Situationen känns för bra för att kunna vara sann, och det fyller med oro för något okänt som hotar den, som jag inte vet vad det är och som därför är desto mera alarmerande.

Rudolf Vi har våra plikter att uppfylla. Vi måste gifta oss med varandra. Vi kommer inte ifrån det.

Flavia Och så denna besynnerliga situation med någon fånge någonstans, som gör att du måste uppskjuta vårt bröllop, fastän ingenting är mera oundvikligt än just vårt bröllop. Är det något som håller dig tillbaka?

Rudolf Flavia, får jag ställa dig en intim fråga?

Flavia Naturligtvis.

Rudolf Du bekräftar kärleken mellan oss. Antag att jag inte var kung. Skulle då kärleken vara den samma?

Flavia En egendomlig fråga. Funderar du på abdikation? Är det det som den här egendomliga fnurran med Michael handlar om?

Rudolf Inte alls. Abdikation är inget alternativ. Ingenting är mera uteslutet än det.

Flavia Och varför ställer du då frågan?

Rudolf Bara av nyfikenhet. Se det som ett tankeexperiment.

Flavia Ja, Rudolf, om du inte var kung vet jag att jag bara skulle älska dig desto mer. Och denna visshet fyller mig ännu mera med oro och bävan.

Rudolf Tack, kusin, för din ovärderliga uppriktighet.

Flavia Den hoppas jag alltid kunna få stå till tjänst med.

Sapt (harklar sig i bakgrunden)

Rudolf Överste! Säg inte att ni har stått och tjuvlyssnat!

Sapt Ursäkta mig, ers majestäter, men jag är för närvarande den enda säkerhetsvakt ni har. Och era gäster undrar vart ni har tagit vägen. Ni är båda saknade på balgolvet, där ni utgör navet för hela denna tillställning.

Rudolf (till Flavia) Vi bör visa oss för gästerna, kusin.

Flavia Ja, det bör vi göra. Men tack själv för din uppriktighet, Rudolf. Dock hoppas jag att den tilltar med tiden.

Rudolf Jag lovar dig, att alla våra bekymmer skall vara över den dag konungen av Ruritanien äntligen utan något som håller honom tillbaka kan föra dig till altaret.

Flavia Tack, Rudolf. (*Rudolf eskorterar henne in till balsalen.*)

Sapt Han håller på att bli alldeles för intim med henne. Vi måste forcera operation rätta kungen. Annars kan den här oplanerade kärleksituationen leda till komplikationer.

Scen 4.

Marskalken Det är kris i landet, men ingen vet vad det handlar om. Kungen är krönt men uppskjuter ändå bröllopet med sin enda tänkbara drottning, medan det allt tydligare framstår för envar att de faktiskt älskar varandra, som om han fruktade ett attentat och därför så länge som möjligt vill bespara prinsessan Flavia oron av ett äktenskap tills faran var över, men vilken fara? Hertig Michael håller sig ur vägen, men det ryktas om en mystisk fånge på slottet Zenda som ingen vet någonting om. – Nå, här är nu konungen med sin trognaste väpnare. Han ser ängsligt målinriktad ut. Kanske man nu får veta någonting.

Rudolf (ger Fritz och Sapt tecken att hålla sig på avstånd medan han kommer fram till marskalken) Min gode man, jag tar er härmed i rikets högsta förtroende.

Marskalken Ers majestät, ingen kan tjäna kronan trognare än jag.

Rudolf Jag vet. Därför ålägger jag er rikets högsta förtroendeuppdrag. Vi tre, mina vänner och jag, skall ut på vildsvinsjakt.

Marskalken Det är helt i sin ordning.

Rudolf Det är inte bara det. Medan jag är borta skall jag varje dag skicka en kurir till er. Om det icke kommer någon på tre dagar skall ni offentliggöra en dagorder som jag ger er som framtager hertig Michael hans titel som guvernör i Strelsau och insätter er i hans ställe. Ni skall förklara staden i belägringstillstånd. Sedan skall ni sända bud till Michael att ni begär att få sammanträffa med kungen. Är ni med?

Marskalken Fullkomligt.

Rudolf Inom 24 timmar. Om kungen då inte visar sig är kungen död. (sätter handen på hans axel) Ni skall då utropa tronarvingen till regent. Ni vet vem det är?

Marskalken Prinsessan Flavia.

Rudolf Och ni skall stå vid hennes sida till er död och sätta henne där jag står nu och döda den ormen Michael, som i så fall har dödat sin halvbror kungen. Är det förstått?

Marskalken Fullkomligt.

Rudolf Ni svär att fullgöra detta?

Marskalken Jag svär. Jag är rädd att ni ger er ut på ett livsfarligt uppdrag.

Rudolf Det kan inte hjälpas. Det är inte mitt fel, och det kan inte avhjälpas på annat sätt.

Marskalken Jag ber att ni må lyckas, Sire.

Rudolf Tack. Det behöver vi. (*tar fram ett dokument*) Här är dagordern. Göm den tills den blir aktuell. Förhoppningsvis behöver den aldrig bli det. (*till Fritz och Sapt*) Vi är klara! Låt oss utgå!

Marskalken Jag önskar jag kunde följa med er.

Rudolf Det är viktigare att ni tar hand om och skyddar den jag lämnar kvar. Riket är i era händer, tills konungen kommer tillbaka.

Marskalken Han måste komma tillbaka.

Rudolf Ja, det måste han. Vi har inget val. (*går med Fritz och Sapt*)

Marskalken Hertig Michael har tagit någon som gisslan som av någon anledning är livsviktig för rikets säkerhet. Men varför skulle kungen riskera livet för någon av sina undersåtar? Alla vet att Michael är farlig och nästan allsmäktig, och likväl vågar kungen utmana honom på liv och död. Nåväl, statshemligheter är statshemligheter, ibland blir de aldrig avslöjade, och jag har bara att lyda order utan krus. Gud bevara kungen!

Akt IV scen 1. Zenda. Kortspel i källaren.

Lauengram Jag får spader!

Krafstein Vad spelar ni för spel egentligen? Ni blandar ju bara bort korten!

Rupert Det är ni som är inkompetenta, era dönickar. Ni kan ju inte slå en trumf!

Lauengram Det är du som bluffar oss!

Rupert Jag bluffar aldrig någon.

Krafstein Hör på den! Som om han aldrig hade gjort något annat!

Lauengram Det är ju det han aldrig har gjort!

Rupert Ta det lugnt, mina herrar. Sansa er. Det är ju inte på allvar.

Lauengram Man får det intrycket av dig, Rupert, att du bara är till för att dra alla vid näsan.

Rupert Vad annat kan man göra med alla idioter som förpestar denna värld? Har ni ett bättre förslag? Man kan ju inte bara likvidera alla som skulle förtjäna det!

Krafstein Jag har aldrig förstått varför Svarte Michael anställt dig, och ännu mindre varför han har behållit dig i sin tjänst.

Rupert Han är svag för den oövervinneliga ungdomen, som alltid måste besegra allt.

Lauengram Inklusiv din arbetsgivares älskarinna?

Rupert Det är bara en tidsfråga innan hon faller.

Krafstein Den som faller för Svarte Michael kan falla för vem som helst inklusive Rupert von Hentzau.

Rupert Som alla mina utvalda damer hittills fallit för.

Lauengram Antoinette de Mauban lär dock föredra en besutten och maktfullkomlig hertig Michael framför en ständigt falskspelande sol-och-vårare som du.

Rupert Han börjar bli gammal. Jag blir bara yngre.

Krafstein Inte så mycket längre till.

Lauengram För varje dam du driver i döden samlar du gråa hår för din medelålder.

Rupert Jag har inte drivit någon dam i döden – hittills.

Krafstein Inte ens din mor?

Rupert Hon är det enda heliga jag ägt i livet. Allting annat trampar jag på.

Krafstein Drev du henne inte till hjärtattack med att dra dina jäntor till hennes hus över natten?

Rupert Ingen människa kan belastas för en annans hjärtattacker och ångestfall.

Krafstein Dock hade de ett samband.

Lauengram Pass på. Här kommer din älskarinna.

Rupert Inte ännu.

(Antoinette kommer ner till dem med ett elddon.)

Antoinette Hur mår vår patient?

Rupert Det är bara du som håller honom levande.

Antoinette Sedan när har vi lagt bort titlarna, Rupert av Hentzau?

Rupert Det är lika bra vi gör det genast, frun. Ni vet innerst inne lika väl som jag att Michael är värdelös.

Antoinette Ni glömmer att jag älskar honom och är honom skyldig allt.

Rupert Han har lurat er, den hopplösa maktgalningen. Han är bara en vanlig psykopat som gör vad som helst för makten inklusive offrar er och kungen.

Antoinette Vi är båda vid liv än så länge.

Rupert Han bara för att ni sköter honom.

Antoinette Michael har inget intresse av hans död.

Rupert Inte ännu. Det kommer. Så fort han får prinsessan Flavia blir ni lika värdelös som kungen.

Antoinette Han får aldrig den prinsessan!

Rupert Hon kan aldrig älska honom, och en annan man står i vägen. Desto ursinnigare och blindare är Michael i sin passion.

Antoinette Han bereder sin egen undergång på det sättet.

Rupert Låt honom göra det då! Gör det enda rationella! Låt honom dö i sin psykotiska makttörst, låt den där gubben-ur-lådan-skådespelaren få prinsessan som älskar honom, och ty er till mig.

Antoinette Aldrig, din kvinnoförbrukare.

Rupert De var alla tacksamma för min hantering.

Antoinette Min plikt är att rädda Michael och hans liv så länge det går.

Rupert Ni kan inte ens rädda kungen. Han är kroniskt döende.

Antoinette Men lever ännu och har en armé utanför slottet som väntar på att få befria honom.

Rupert Anförda av en skådespelare till bedragare, som fört hela landet bakom ljuset.

Antoinette Han har bara börjat rädda monarkin.

Rupert Så låt honom lyckas och vinna prinsessan Flavia, lämna Michael åt hans öde, och låt mig få ta hand om er.

Antoinette Inte så länge Michael lever.

Rupert Då skall jag döda honom.

Antoinette För mig till kungen.

Rupert Du menar patienten? Kungen är där ute och fri och frisk och låter din Michael få tji och fikon, så att han kreverar av en implodering.

Antoinette Tillåt mig att påminna er om, att fången eller patienten där nere är landets krönte konung.

Rupert Det var en usurpator som kröntes. Det har aldrig funnits en mer maktlös eller mindre kunglig kung än fången-patienten där nere.

Antoinette Ingen vill att han dör.

Rupert Utom han själv.

Antoinette Hans läkare är väl hos honom?

Rupert Ni håller honom vid liv genom konstgjord andning. Nåväl, det är dags för Florence Nightingale att göra sin dagliga insats Jag följer med er ner. – Fortsätt spela, mina herrar. Det är det enda ni duger till.

(Rupert tar en fackla och följer Antoinette ner till en lägre cell där en läkare sitter vid fången Rudolfs bädd.)

Läkaren Vi började bli oroliga. Ni kommer sent i kväll, Mademoiselle de Mauban.

Antoinette Jag blev uppehållen av den här skälmen här. Hur mår han?

Läkaren Inget vidare. Han tynar bort. Han är inte van vid provningar.

Antoinette Jag vet. *(knäböjer vid fångens bädd)* Ers majestät, det är jag.

Rudolf Har ni kommit för att döda mig?

Antoinette Tvärtom.

Rudolf Det lönar sig inte. Michael har bestämt min död.

Antoinette Och jag är till för att förhindra den.

Rudolf Hur kan ni älska honom?

Antoinette Han förförde mig.

Rudolf Är då en kvinna så helt utan karaktär att hon låter sig förslavas av första värsta karl som förför henne?

Rupert (skrattar hånfullt) Ha-ha-ha! Fråga prinsessan Flavia!

Rudolf (till Antoinette) Vad menar han?

Antoinette Er kusin, ers majestät, har faktiskt räddat tronen och kronan genom att inta er plats när Michael inledde sin kupp för att usurpera tronen.

Rudolf Hur kunde han göra det?

Antoinette Era trognaste tjänare överste Sapt och kapten Fritz von Tarlenheim måste ha övertalat honom.

Rudolf Du milde! Och prinsessan?

Antoinette Hon har inte äktat honom och kommer inte heller att göra det, så länge det finns hopp om att få er fri.

Rudolf Han har ingen chans mot Michaels utstuderade ondskas. Är han naiv?

Antoinette Nej, han är en engelsk gentleman.

Rudolf Det är ännu värre. Han bereder då sin egen undergång tillsammans med mig.

Rupert (hånkrattar) Inte om han är slug. Han kan fortfarande inse sitt eget bästa. Michael har erbjudit honom en miljon och säker eskort över gränsen om han överger er och sitt falskspel på tronen.

Antoinette Han har avvisat förslaget.

Rupert Det kommer nya förslag, vettigare och mer generösa för varje gång. Vad sägs om detta: jag dödar Michael, tar er och låter Rudolf Rassendyll få sin prinsessa, som han i motsats till kungen älskar?

Rudolf Ni är en demon, Rupert av Hentzau!

Rupert Nej, bara en praktisk realpolitiker.

Rudolf Och mitt öde skulle bli att bara försvinna.

Rupert Michael har installerat ett rör ner i vattnet från denna cell, varigenom lik kan förpassas obemärkt försedda med tyngder, som drar dem ner till vallgravens djupa botten. Om borgen anfalls har två av oss order att försvara cellen ovanför oss medan den tredje skall komma ner till er. Om belägrarna bryter igenom skall ni dödas och skrotas ner för Jakobs Stege, som vi kallar avloppsröret, innan de har hunnit bryta sig in. Ni har ingen chans, ers majestät, vad som än händer.

Antoinette Bry er inte om honom. Han bara skrävlar.

Rudolf Dess värre är han realist.

Rupert Om ni nu har slösat färdigt med era omsorger för att ytterligare pina honom med att fåfängt hålla honom vid liv, mina vänner, ber jag er att avlägsna er, så att jag kan belägga honom med de vanliga ordensutmärkelsen.

Rudolf Varför håller mig Michael på halster? Varför dödar han mig inte genast?

Rupert Därför att er engelska kusin retar honom med att spela er roll. När han försökte sätta er ur spel fick han bara en ännu värre Rudolf på halsen, och det gör honom vansinnig!

Rudolf Rätt åt honom!

Rupert Ärligt talat, det tycker jag också. Men nu kan han inte döda den ena utan att först ha dödat den andra, och den andra är mycket mera säker i sadeln än ni, Sire!
(*fjättrar honom vid sängen*)

Rudolf Må jag förgås och glömmas på det att han må leva och besegra Michael!

Rupert Precis min mening! Det är just den enda rationella lösningen. Ni försvinner spårlöst genom Jakobs Stege, som om ni aldrig hade funnits, medan er kusin intar er plats för gott och gifter sig med er kusin och regerar landet bättre än ni någonsin hade kunnat göra!

Antoinette Det är nog. Lämna honom i fred.

Rupert Det är mitt hedersuppdrag att plåga ihjäl honom så långsamt som möjligt.

Rudolf För varje tagg ni sticker i mig blir jag bara mera ursinnigt levande!

Rupert Då är det i alla fall ruter i er, ert höghet. Det var kanske Michaels största misstag, att underskatta er och era kungliga resurser.

Rudolf Han är ju bara en bastard, en oäkting och min halvbror!

Rupert Men han hade all makt över landet i sin hand, tills han föll för frestelsen att även tillgodogöra sig den formellt. Det kommer han aldrig att lyckas med, vare sig ni försvinner eller stupar. Han skulle ha nöjt sig med den makt han hade och er Mademoiselle de Mauban.

Antoinette Ja, det skulle han.

Rupert Hans tragedi är värre än er. Vänta bara! *(läser fast kungens sista fjättrar)* Stängningsdags, mina herrar och damer! Dagens föreställning är över! *(föser ut Antoinette och läkaren, återvänder upp till kortspelarna, som ännu håller på. Rudolfs cell försätts i mörker.)*

Lauengram Du ger mig spader, din kanalje!

Krafstein Du bad om det!

Rupert Hur går spelet, mina herrar?

Lauengram Han bara lurar mig hela tiden!

Rupert Det är det alla spel går ut på. Pass på att ni inte blir kvar när vindbryggan går upp.

Krafstein Vi kommer.

Lauengram Spader! *(De spelar. Rupert går ut med läkaren och Antoinette. Rupert kysser Antoinette ridderligt på handen. Antoinette drar den förnärmad tillbaka och ger honom en örfil, innan hon drar sig tillbaka.)*

Rupert Vänta bara!

Scen 2. Antoinettes sängkammare.

Antoinette Jag vill bara rädda hans själ. Är det något ont i det? Han är fördärvad och besatt av politiken, och jag vill bara rädda honom som människa innan det är för sent. Men det kanske redan är för sent...

Michael (kommer in) Madame, hur mår patienten?

Antoinette Ni tar sakta men säkert livet av honom.

Michael Det är meningen.

Antoinette Det får ni ingenting för.

Michael Bara vad som rätteligen tillhör oss. Makten. Tronen. Legitimiteten.

Antoinette Den får du aldrig, Michael.

Michael Vad kan hindra mig?

Antoinette Du borde ha förstått att spelet var förlorat så fort Rudolf Rassendyll dök upp och tog kungens plats i en långt effektivare kupp än din mot kungen, som var misslyckad från början.

Michael Han var misslyckad från början, en spelevink, en goddagspilt, en playboy, en vivör och rucklare som bara betraktade sitt ansvar som någonting att ständigt fly ifrån.

Antoinette Och har du rätt att döda honom för det?

Michael Jag bara ersätter honom för hans inkompetens.

Antoinette Du gav honom aldrig någon chans. Du tog all makt ifrån honom från början. Hela ditt liv och hans har bara varit din kamp för att förintna honom. Hans enda försvar har varit att undvika en oönskad strid. Och vad kommer du att göra med denne Rudolf Rassendyll? Krossa honom som en annan loppa som kungen? Men denne din älskade brors dubbelgångare har visat sig kunna försvara sig. Han har redan dödat två av dina män i självförsvar. Du får problem med honom, och dina problem med honom blir bara värre ju mer du försöker åtgärda dem.

Michael Jag hade allting inom räckhåll, och så kommer denne Rudolf Rassendyll och fördärvar allt!

Antoinette Som en skänk från ovan. Dra dig tillbaka medan du kan, Michael. Så fort kungen blir fri lämnar Rassendyll landet, och allt återgår till den gamla ordningen. Du får behålla din makt och inflytande, och jag får behålla dig.

Michael Madame, jag kan inte släppa prinsessan Flavia utan vidare.

Antoinette Hon älskar dig inte och kommer aldrig att kunna älska dig. Hon föraktar dig och avskyr dig för att du alltid satt dig på Rudolf. Hon vill ingenting ha med dig att göra. Du har ingen annan utom mig.

Rupert (gör entré) Om han inte vill ha er finns det en bättre älskare.

Michael Rupert! Har du inte gått hem? Vindbryggan är uppfälld.

Rupert Jag såg att det lyste i Mademoiselles fönster och simmade över. Det såg ut som om hon behövde sällskap.

Michael Hon behöver inte er.

Antoinette Rupert, gå hem. Du gör bara saken värre.

Rupert Ja, för jag är ju den ende utom er två som vet allt. Inte ens de på hovet i Strelsau vet vad ni har gjort med kungen, och prinsessan Flavia, den enda som känner väl båda Rudolfarna, vet och anar minst av allt.

Michael Ge dig av. Dina tjänster är inte längre önskvärda.

Rupert För att jag vet för mycket och gör för mycket? Michael, gamle narr, du har spelat ut din roll. Madame de Mauban har rätt. Din enda chans är att avstå från ditt kungamordsprojekt och avstå från prinsessan och återgå till henne, den enda som älskar er. Om ni är så dum att ni ratar henne övertar jag henne gärna med den äran.

Michael Ni vet båda mycket väl att jag simmat för långt från stranden för att kunna återvända.

Rupert Du skulle ha vänt när Rudolf Rassendyll gjorde entré och tog kungens plats med en större ära än kungens. Du hade inte behövt kidnappa honom. Det var ditt livs stora politiska misstag.

Michael Gjort är gjort. Om jag ger upp företaget kommer allting ut, och jag blir slaktad.

Rupert Och du tror, din narr, att du kan komma undan med ditt brott med att envist klamra dig fast vid att göra det värre?

Antoinette Sådan är politiken.

Rupert (kommer fram till Antoinette) Madame, tillåt mig att ta ert parti. (*tar henne om midjan*)

Michael (drar sin värja) Ditt ormyngel till fräckhetsslyngel utan motstycke! Du borde aldrig ha blivit född!

Rupert Tyvärr så blev jag det och ämnar leva. (*drar sin värja*)

Michael Du drev din egen mor i graven! (*anfäller*)

Rupert Och din mor var en hora! (*De fäktar ursinnigt.*)

Michael Vilken djävul övertalade mig att dig i min tjänst!

Rupert Du själv!

Michael Ditt inflytande har fördärvat hela saken!

Rupert Vi lydde bara order ifrån dig.

Michael Men du har hela tiden agerat på egen hand!

Rupert Nej, jag såg hur dina omtöcknade order beredde din egen undergång, men jag gjorde ingenting åt saken!

Michael Du har förvridit Madame till att motarbeta mig!

Rupert Nej, hon gick helt själv bakom din rygg.

Michael (avstannar) Hur så?

Rupert Hon bad om ett hemligt möte med Rudolf Rassendyll för att omintetgöra dina planer och avslöja allt om fången på Zenda för honom.

Michael Det är inte sant! Hon älskar mig!

Antoinette Det är sant.

(*Rupert genomborrar Michael.*)

Antoinette (rusar fram) Du har dödat honom!

Rupert Han bad om det. Men han är inte död än. Han bara krälar i stoftet. Låt honom plågas i sina dödsryckningar så länge som möjligt och gräma sig över sin misslyckade politiska karriär.

Antoinette Om du tror du kan vinna mig med sådana medel tar du fel.

Rupert Jag har bara varit konsekvent och handlat i självförsvar. Ni kan själv inte annat än vittna därom.

Antoinette Din demoniska skurk! (*tar fram en pistol och siktar*)

Rupert (skrattar ut henne) Damer har aldrig kunnat duellera, allra minst sikta rätt mot en älskare!

Antoinette (skjuter. Missar. Rupert fortsätter att skratta och hoppar ut genom fönstret. Ett plask hörs. Hon rusar fram till fönstret, skjuter igen och missar, medan skrattet fortsätter. Så skriker hon:) Hjälp, hjälp! Michael! Hjälp! (*skriker gastkramande och svimmar*)

Rudolf (plötsligt synlig med Fritz och Sapt utanför muren) Nu är det vår tur. Kom!

Scen 3. Källarrummet med kortspelarna.

Krafstein (upprörd) Du slår mig hela tiden!

Lauengram Är det mitt fel, kanske, att jag har tur?

Krafstein Men det är orättvist!

Lauengram Det säger du nu, men vad säger du sedan när du vinner? Du hånar och skrattar ut mig! (*pang, pang: skottlossningen ovanför*)

Krafstein Nu är de i gång igen.

Lauengram Vad tror du händer?

Krafstein Det spelar ingen roll. Vi har våra order. Om någon försöker bryta sig in här måste vi döda kungen.

Lauengram Som om det var något kvar av honom att döda, och som om han var värd att dödas.

Krafstein Doktorn kommer att säga nej.

Antoinette(s röst) Michael är död!

Lauengram Nu är fan lös.

Krafstein Eller tvärtom. Det kan kvitta.

Lauengram Vem tror du kan ha dödat honom?

Krafstein Det spelar ingen roll. Vi får inga order mera.

Lauengram Men de vi fått gäller.

Krafstein Det måste vara vilde Rupert. Han blev ju besatt av henne.

(*Scenen visar vindbryggan till höger, där Rupert visar sig, hånskrattande*)

Rupert Spelet är över! Alla kan lägga av sina masker! Det är jag som har dödat Michael i en regelrätt duell som han själv inledde! Ni är alla friställda och befriade! Var och en göre som han vill! Michaels regim är kaputt!

Antoinette (kommer ut på vindbryggan i vitt nattlinne och utslaget praktfullt hår) Det var du som drev honom storhetsvansinnig!

Rupert Nej, det gjorde han alldeles själv. Jag bara kom med förslag.

Antoinette Att likvidera kungen?

Rupert Han formligen bad om det. Han ville aldrig bli kung och slapp sin egen kröning tack vare oss!

Antoinette Du gav Michael ingen chans!

Rupert Tvärtom, om någon gav honom en chans var det jag!

Antoinette (avfyrar än en gång pistolen mot honom, missar, Rupert hoppar ner i vallgraven)
Du lät mig inte rädda hans själ!

Rupert Hans själ var svart och värdelös! Du skulle ha kommit till mig i stället! Kom tillbaka senare! (*försvinner skrattande*)

(*Fritz och Sapt bryter fram på vindbryggan med en trupp*)

Fritz I konungens namn, befria alla fångar!

(*Zendas folk flyr, och Antoinette drar sig undan och syns inte mer.*)

Krafstein Nu är det kokta fläsket stekt. Vad skall vi göra?

Lauengram Lyda order. Det är varje soldats sista plikt. Lämna det åt mig. Du slipper.
(*Scenen visar den nedre cellen.*)

Rudolf (fjättrad vid bädden, trött) Det tycks hända saker där uppe.

Läkaren Oroa er inte, ers majestät. Jag är här.

Rudolf Det låter som en palatsrevolution.

Lauengram (kommer in med draget svärd) Det är dags. Stunden är kommen.

Läkaren Över min döda kropp! (*ställer sig i vägen*)

Lauengram Vi har våra order. Beklagar, doktorn, att ni fåfängt fått vårda en dödsdömd och värdelös fånge!

Läkaren Han är vårt lands ende rätte konung!

Lauengram Nej, det finns en annan som krönt i hans ställe. Er menlöse patient har ingen funktion i tillvaron.

Läkaren En läkare äger att försvara varje liv mot döden!

Lauengram Beklagar, doktorn, men detta liv går inte att försvara längre.

Rudolf Låt mig få dö, doktorn. Det var ju meningen med min vistelse här. Jag har inget annat här att göra. Jag vill inte att ni offrar ert liv för mitt.

Läkaren Beklagar, ers majestät, men det är min plikt som läkare. (*angriper plötsligt*

Lauengram för att avvärja honom, lyckas nästan, men *Lauengram* dödar honom med kniv. Samtidigt bryter sig *Fritz* och *Sapt* med flera in hos *Krafstein*. Denne ger sig genast utan strid. De fortsätter ner. Just när *Lauengram* skall skära halsen av *Rudolf* skjuter *Fritz* pricksäkert ner honom.)

Sapt (*entusiastiskt*) Länge leve kungen!

Rudolf (*matt*) Ni hade inte behövt besvara er så mycket för min skull, mina herrar. (*tuppar av. Fritz skyndar fram och undersöker honom.*)

Sapt Lever han?

Fritz Han är mycket svag, men intet hår har krökts på hans huvud. Vi har räddat honom.

Sapt Staten och monarkin är räddade genom en mans förtjänst.

Fritz (*till Rudolf, som vaknar*) Ers majestät, det är över.

Rudolf (*matt*) Måste jag bli kung nu?

Fritz Ni är och har alltid varit landets ende konung.

(*De tar hand om honom, befriar honom och ledsagar honom varsamt och under stor omsorg och respekt.*)

Rudolf (*stannar*) Varför är min kusin inte här?

Sapt (*efter att ha utbytt blickar med Fritz och de andra*) Ers nåd, han väntar i land.

Rudolf På vad då? På mig?

Fritz På eventuella flyende skurkar.

Rudolf Jag får väl träffa honom?

Sapt (*byter åter en blick med Fritz*) Naturligtvis, ers nåd.

Rudolf Ni döljer något för mig.

Sapt Ers nåd, en statshemlighet är en statshemlighet. Det är bäst för staten att det aldrig får bli känt att det var ni som var fången på Zenda.

Rudolf Tillbaka till det kungliga rollspelet, alltså, med bara tillgjordhet och hyckleri på agendan, som jag hoppades få slippa och som *Michael* åtrådde med sådan fanatisk besatthet. Var det min kusin som dödade honom?

Fritz Nej, det var *Rupert von Hentzau*.

Rudolf Vem var *Rupert von Hentzau*?

Fritz *Michaels* egen betroddaste man.

Rudolf Där ser man. *Djävulen Michael* kunde inte lita på sina egna utvalda djävlar.

Sapt Han grävde sin egen grav, *Sire*, i blind förlitan på sin blinda passion.

Rudolf För vem? För baronessan de Mauban?
Sapt Nej, Sire, för prinsessan Flavia.
Rudolf Där har vi alltså pudelns kärna, den omöjliga kärleken, åtrån efter det ouppnåeliga, längtan efter lockelsen av en hägring. Han visste ju att han aldrig kunde få henne.
Sapt Därför sökte han er död.
Rudolf Inte ens med mig som död hade han fått henne. Hon är för god för någon av oss. Det insåg jag från början. Jag har aldrig ens försökt.
Fritz Dock kungjordes er trolovning för mindre än en vecka sedan. Ni kommer inte ifrån det mera, ers nåd.
Rudolf Min kusin? Gjorde han det också?
Fritz Han om någon har vunnit prinsessan Flavia åt er.
Rudolf Som om jag förjänade det. Michael gav mig vad jag förtjänade: en lektion för livet som hette duga.
Sapt Han är död, ers nåd.
Rudolf Han var ändå hertig och skall få en hertiglig begravning med alla tillbörliga hedersbetygelser. Hyckleriet fordrar det. Jag fattar, mina vänner. Slå vakt om statshemligheten. Jag var aldrig hans fånge.
Sapt Ni har aldrig varit er broders fånge, ers kunglig höghet.
(De går vidare ut.)

Akt V scen 1. Jaktstugan.

Flavia (enkelt klädd) Allting händer, och ingenting får jag veta. Fånge på Zenda lär vara befriad, men ingen kan berätta för mig vem fången var. Och var är Rudolf? Varför ger han sig inte till känna? Han är ju medelpunkten i allt det här.
Rupert (uppenbarar sig)
Flavia Ni ser ut som om ni ville mig något. Vem är ni?
Rupert En som vill er väl, Rupert av Hentzau, hertig Michaels mördare.
Flavia Jag hörde talas om duellen. Varför vill ni mig väl?
Rupert Därför att den ende som är värdig er älskar er.
Flavia Är det inte kungen? Känner ni kungen?
Rupert Jag känner kungen, men det är inte han.
Flavia Ni talar i gåtor.
Rupert Det är för att ni ingenting vet och ingenting får veta som jag är här.
Flavia Upplys mig.
Rupert Frågan är om jag kan göra det. Det som ni om någon borde veta håller på att begravas som vårt lands historias djupaste statshemlighet.
Flavia Det är ingen statshemlighet om en sådan som ni känner till den.
Rupert Frågan är om jag borde bevara den eller sprida den. Problemet är att om jag spred den skulle ingen tro mig.
Flavia Sanningen är nästan alltid otrolig.

Rudolf (kommer in) Tro inte ett ord av vad han säger.

Flavia (störtar i hans famn) Rudolf! Där är du! Vad har hänt?

Rudolf Du borde inte ha kommit hit.

Flavia Jag hörde om krisen vid Zenda och flera döda. Jag måste ila hit till din sida. Tack och lov att du är oskadd! Är problemet över?

Rudolf Problemet är över, men det inleds nu.

Flavia Är du inte skyldig mig din blivande drottning en äntlig förklaring?

Rupert Sjung ut, Rudolf! Hon är ju din!

Rudolf Håll käften!

Rupert Du var dum som avstod från henne så länge! Du borde ha accepterat henne medan du kunde! Du kunde ha vunnit henne och hela kungariket, och du avstod, din fåntratt!

Rudolf Håll käften!

Flavia Vad är detta?

Rudolf Gå bort utom hörhåll, Flavia, så får jag göra upp med den här.

Flavia Tänker du döda honom?

Rudolf Nej, bara tala förstånd med honom.

Flavia Då går jag.

Rudolf Följ vägen ner mot Zenda. Fritz von Tarlenheim och överste Sapt möter dig på vägen med en god vän.

Flavia Som ert majestät befäller. (*går*)

Rupert Nå, din stackars mes, vad har du ställt till med? Vem fan kan begripa sig på din överlagda dårskap?

Rudolf I det ögonblick Mademoiselle de Mauban skrek till förstod jag att spelet var över, att Michael var förlorad och att kungen skulle befrias. Från det ögonblicket ställde jag mig utanför, ty jag behövdes inte mera.

Rupert Ni blev krönt. Ni hade inte bara prinsessans hand utan till och med hennes kärlek, som kungen aldrig haft och alltid ratat. Hur kunde ni avstå från en sådan lycka?

Rudolf Accepterandet av den hade blivit min olycka. Hur kunde jag leva vidare med ett sådant svek? Jag led varje ögonblick jag måste spela en roll som inte var jag. Jag accepterade det då plikten bjöd det. Mitt kusinskap med kungen och er stat krävde det då jag råkade vara lik honom som ett bär. Men en sådan ansvarsmedvetenhet kan väl aldrig ni förstå, unge herr Hentzau?

Rupert Det är ni som inte har fattat någonting. Livet är ett rollspel från början till slut. Allt är fusk och båg, falskhet och förställning, lömsk beräkning och fåfängt bedrägeri. Ni fick en idealisk roll att spela och spelade den över all förväntan mer än väl. Ert stora svek är mot den rollen. Vi hade kunnat bli bättre än Michael och Rudolf tillsammans som kompanjoner i utvecklandet av en idealisk stat styrd av Europas mest upplysta despotism, men ni lät möjligheten gå er förbi.

Rudolf Det gällde min kusin kungen först och främst. Han är befriad nu, och jag kan gå.

Rupert Tror ni prinsessan Flavia kan glömma er?

Rudolf Hon är medveten om sina kungliga plikter och mognare än någon annan.

Rupert Det är hennes tragedi, som ni kunde ha räddat henne ifrån.

Rudolf Det är för sent nu. Kungen är tillbaka.

Rupert En kråkskrämma. Michael är borta, och han får tråkigt för resten av livet, och prinsessan kommer aldrig att vilja se åt honom. Varför har ni ställt till med detta elände?

Rudolf Jag ville aldrig komma hit över huvud taget. Plikten bjöd mig som representant för mitt land. Allt jag ville var att åtminstone komma undan med hedern i behåll.

Rupert Och vad är er heder värd? En förlorad kärlek? En förlorad lycka? En förlorad tron? Förlusten av ert livs stora kärlek? Ni menar inte att ni frivilligt offrat allt detta för er heder?

Rudolf Jo, det menar jag.

Rupert Då är ni en värre narr än jag trodde.

Rudolf Nej, jag är bara en engelsk gentleman.

Rupert (skrattar ihjäl sig) Jo, jag tackar! Historiens löjligaste narr! Vem kan leva utan egoism utan att gå miste om livet?

Rudolf Ge er av, Rupert av Hentzau, och kom aldrig tillbaka till Ruritanien mer. Ni är redan efterlyst som hertig Michaels mördare, och straffet för mordet på en hertig kan bara bli döden. Jag ger er de två timmar det tar för er att ta er över gränsen. Det blir min sista förordning som konung.

Rupert (tar chevalereskt av sig hatten och bugar sig djupt med en sväpande hovmannagest) Ers nåd behagar skämta.

(ger sig genast av)

Rudolf Han har åtminstone en baronessa de Mauban att återuppta kontakten med, medan jag har ingen. Farväl, Ruritanien. Jag har gjort min plikt och kan gå.
(hälsar horisonten och bryter upp)

(Efter en stund kommer Fritz och Sapt fram.)

Fritz Han är borta!

Sapt Han går för långt i att underlätta det för oss.

Fritz Du menar att...

Sapt Jag känner honom vid det här laget. Han har gett sig av.

Fritz Utan tack och belöning, bara för att inte komplicera läget, eller för att slippa se prinsessan i ögonen och nödgas tillstå rollspelet?

Sapt Kanske båda. Kanske även för att skona prinsessan. Nu behöver hon aldrig få veta det.

Fritz Tror du inte hon genomskådar oss?

Sapt Det får vi se. Här är hon nu.

Flavia (kommer fram) Här är ni, mina herrar. Jag måste be om en förklaring. Vad har ni gjort med honom?

Sapt (slår ihop klackarna) Vi beklagar att han fått gå igenom en del under krisen vid Zenda, men skärmytslingarna är över nu, och han lär fort bli återställd.

Flavia Men det är inte samma människa, och ändå är han inte skadad.

Sapt Känner ni inte igen honom?

Flavia Naturligtvis känner jag igen honom, vi har ju vuxit upp tillsammans, men ändå saknar jag det viktigaste hos honom. Han har väl inte börjat dricka igen?

Sapt Det får ni fråga honom.

Fritz Här är han nu.

(De andra kommer in med den medtagne med upplädda Rudolf.)

Välkommen hem till er prinsessa, ers majestät.

Rudolf (ser sig omkring, inte en blick mot Flavia) Det var här det började, dryckesnatten, festen inför kröningen, Michaels svarta vin...

Flavia Du har inte svarat på min fråga, Rudolf.

Rudolf Vilken fråga?

Flavia Vad var det egentligen för en fånge ni krigade om? Kan någon äntligen berätta för mig vad operationen mot Zenda egentligen handlade om?

Rudolf Fråga herrarna här. Jag vet ingenting.

Flavia Var det inte du som ledde operationen?

Rudolf Tvärtom. Jag dukade nästan under för den.

Flavia (vänder sig till Fritz och Sapt) Nå?

Fritz Om kungen inte vet någonting vet vi ännu mindre.

Sapt I all korthet, prinsessa, hölls en fånge olagligt inspärrad av hertig Michael i hans slott Zenda. Hans mätress baronessan Antoinette de Mauban försökte tala reson med honom och utverka fångens frihet men utan resultat. Då tog Michaels väpnare Rupert av Hentzau saken i egna händer och provocerade fram en duell under sken av att utge sig för hertigens rival i baronessans gunst. I duellen omkom hertigen, och vi kunde befria fången.

Flavia Och vem var fången?

Fritz En utländsk diplomat som kom hit för att representera sitt land vid kröningen och kom hit i sällskap med baronessan.

Flavia Så Michael fängslade honom av ren svartsjuka?

Fritz Och vi vill inte ha en diplomatisk kris med landet i fråga, som är en stormakt.

Sapt Diplomaten har försäkrat oss om att hans fångenskap inte skall leda till kontroverser, om den bevaras inkognito.

Flavia Jag tror inte ett ögonblick på era rövarhistorier. Rudolf, har du ingenting att säga? Vad har hänt efter att vi skildes härifrån och du tydligen gensköt mig för att förena dig med dina vänner här och förbereda dem på vad de skulle säga till mig för att slippa vara ärlig själv? Du är som en annan människa, som om du gått igenom ett slags hjärntvätt bara under den enda timmen eller som om du fått ett ordentligt slag i skallen.

Rudolf (tänker till först) Jag kan bara beklaga att jag inte fick tacka diplomaten för hans diskretion.

Flavia Då tror jag ännu mindre på DIG. Rudolf, jag vet inte vad som har hänt, men du har åter tagit på dig den mask som du var innan du blev krönt. Här emellan lärde jag känna dig och älska dig som människa. Har du begravt den levande själen under diplomatens falska hyckleri?

Rudolf Det är värre än så, min kära. Kan det förvåna dig att jag bekämpar den falskheten med att dricka?

Flavia (stampar med foten och går ut i vredesmod utan ett ord vidare)

Rudolf Stackars prinsessan.

Sapt Er trolovning är kungjord. Ni måste nu gifta er med henne snarast.

Rudolf Därför säger jag stackars prinsessan, för hon kan aldrig älska mig som hon älskade den man som var jag när jag var fånge. Och hon får nu aldrig veta vem den idealiske konungen var. Det känns, mina herrar, som om vi alla hade missat vår chans att komma undan vårt öde.

Sapt Ers majestät, vår strängaste plikt i livet som statens och monarkins tjänare är att alltid hålla masken.

Rudolf Det är viktigare att hålla stilen. Min kusin kunde det och visade hur man skulle göra. Jag önskar jag kunde lära mig mer av honom.

Sapt Han var för lik er för att någonsin mer kunna komma tillbaka.

Rudolf Jag vet. Och jag var för olik honom för att någonsin kunna bli den idealiska konung han visade sig vara utan att vara född till det, medan jag som konung förblir oduglig.

Fritz Vi står er alltid bi, ers majestät.

Rudolf Ja, som kryckor och styltor. Jag avundas min kusin att han inte lät mig dö. Då hade han blivit en lika dålig kung som jag.

Sapt Ni har allt att leva för.

Rudolf Ändå är döden oöverträffbar som befrielse.

Marskalken (träder in) Ers kunglig höghet, prinsessan och plikterna väntar.

Rudolf (resignerar) Vi är redo. Kom, överste Sapt och kapten Fritz. Vi har en statshemlighet att begrava.

(De går ut.)

Slut.

Verona 29.3.2013

Envoye

Utmaningen i denna pjäs ligger i Rudolfs dubbelroll. Det gäller för honom att göra båda gestalterna trovärdiga som nästan varandras motsatser i små nyanserade markeringar av skillnaden, så att publiken blir lika övertygad om deras olika karaktärer som prinsessan Flavia samtidigt förblir lika övertygad om motsatsen – hon har levt hela livet med sin blivande kung och kan aldrig fatta att Rassendyll är en annan, då de trogna tjänarna vinnlägger sig om att konsekvent hålla hemligheten begravd, och då Rassendyll likväl fysiskt är identisk med Rudolf. Dubbelrollen var idealisk för en skådespelare som Ronald Colman, som excellerade i ett antal odödliga dubbelroller.